



Prohászka László  
**DABÓCZI MIHÁLY**  
1905–1980

Prohászka László  
DABÓCZI MIHÁLY

Prohászka László

DABÓCZI MIHÁLY

# ELŐSZÓ



*Dabóczi Mihály*

„Tudod fiam, egész életemben küzdöttem az anyaggal. Amit elképzeltem mindig jobb volt, mint amit végül megcsináltam. De most azt énekelek, és úgy énekelek, ahogy én akarok.”

1979 szeptemberében a várbazári műteremben, művei társaságában hangzott el e néhány, önvallo-másnak is beillő mondat az akkor hetvenöt éves Dabóczi Mihálytól a Viola lányával folytatott elmélyült beszélgetésben. Talán érezte, hogy alig fél év múltán már csak szobrai, életműve, műtárggyá nemese-dett művészi üzenete marad meg az utókornak.

Veretes, sűrűre fogalmazott mondatok ezek, egy művészetet küzdélmeiről egy életmű teremtésének boldogságáról és kínjairól. Küzdelem az anyaggal? Igen, agyaggal, plasztilinnel, gipsszel, kővel, fával, de a mondandó megjelenítéséhez a forma keresésével, a kompozíció vajúdásával is. Küzdelem a megbízókkal, bírálókkal, ítésekkel, néha pályatársakkal is. Ebben a művenkénti drámában együttthat az „amit elképzeltem” érzelmi és értelmi szárnyalása, a nagyon is földhözragadt küzdelmes teendőkkal és az „amit végül megcsináltam” alkotói felelősségével.

Alkotói felelősséggel, azzal a velünk élő kompromisszummal, ami a boldogító szabadság megélése, és a lehetőségek belátása között feszül.

Aligha tévedünk, ha a vallomás zárómondatát: „de most azt énekelek, és úgy énekelek, ahogy én akarok” így értelmezzük. Másképpen: pokolba a nyűglődéssel, felesleges erőfeszítéssel, a szájjáras madársággal, végre felszabadítottam magam.

Az éneklés, vagy alkotás itt egyre megy. Az énekesmadár Anthony de Mello szerint azért énekel,

mert dala van, birtokában van az éneklés képességének és szabadon, boldogan dalolhat. A szobrászt pedig, az igazi művészt mindenekelőtt tehetséggel ajándékozta meg a Teremtő. Tehetséggel, ami úzi, hajtja, és ami mellé rendelheti szorgalmát, kitartását, teremteni akarását, vagyis a maga meggürcölt hozományát. Ha ezt a gondolatmenetet folytatjuk, bizonyára eljutunk ahhoz az emberi-művészi gazdagsághoz és szabadsághoz, amiről Dabóczi Mihály beszél: „de most azt énekelek, és úgy énekelek, ahogy én akarok”. Az emlék huszonöt éves. Dabóczi Mihály már száz éves lenne, de elment, és hol van már a Várbazár.

A mi zaklatott világunk, amiben kortársaink kutató szellemüktől hajtva, görcsösen vagy magától értetődő természetességgel az újat, a mindig újabbat keresik – és gyakran találják is –, ahol kísérlet kísérletet ér, és ahol a művészi mondandó és a befogadói élmény gyakorta átértelmeződik, a mi zaklatott világunk másról szól.

Egyébként minden világ másról szól, ez a gyönyörű benne.

Egy más világ más szobrászatáról beszélünk hát, értékét a maga korához és az egyetemeshez mérhetjük csak.

A művészettörténet tanulsága az is, hogy aligha képzelhető el örökösen előre nézni anélkül, hogy visszatekintenénk mindarra, ami mögöttünk van, arra, amin biztosan állhatunk. Ahogy nincs a megismerés vágyától hajtott újat teremtés tanulság nélkül, úgy igaz ez a tegnap vagy tegnapelőtt megismerésére, alkalmasint újra felfedezésére is.

# DABÓCZI MIHÁLY

## (1905–1980)

### Pályakezdés

Ahogy a könyveknek, a szobroknak is van sorsuk – néha fordulatosabb és zaklatottabb. S a szobrok históriája mögött mindig ott az alkotó, az érző ember, aki végigéli, harcolja, s néha örvendi művei sorsát.

Dabóczi Mihály Erdélyben, a székelyföldi Marosszentkirályon született 1905. március 29-én. A nyolcgyermekes családban nevelkedő fiú kézügyességét édesapjától, a tanáremberként is mindig fűrő-faragó székely ezermestertől örökölte. Ötéves korában kapta első faragóbicskáját. „Ettől kezdve, még az ásonyelet is megfaragtam” – mesélte később. Középsiskolai tanulmányait Marosvásárhelyen, a református kollégiumban végezte. Rajztanára, a nagy műveltségű festőművész és író Gulyás Károly felismerte tehetségét. Különórákon, ingyen foglalkozott a tehetséges fiatalemberrel. „Igen sokan kerültek ki a keze alól, akiknek már neve van, és akik még nevet fognak szerezni a magyar művészetben” – emlékezett tanárára a harmincas évek második felében Dabóczi.<sup>1</sup>

Érettségi után Marosvásárhelyen, Székely és Réti bútorgyárában vállalt munkát, és itt tanulta ki a faragás mesterségét. Később Temesváron dolgozott és tanult Szántó László bútorüzemében, majd

1. Dabóczi Mihály: Művésznevelés Erdélyben. Kézirat, 1935-38 körül.

visszatért Marosvásárhelyre, ahol Tompa József számára faragott. Fiatalkori munkáiból kevés lelhető fel, mivel korai műveinek jelentős részét később megsemmisítette. A néhány megmaradt mű közül a sétabot fogantyújaként szolgáló, karakteres *Quasimodo*-fej a technikai tudás mellett, érett formakészségről tanúskodik. Az 1925-ben mintázott *Imádkozó leány* domborművén copfos székely kislány profilja látható, arca előtt összetett kézzel. 1927-ben faragta ki körtefából a *Hálózó* alakját, amelyet később, a negyvenes évek elején újra megformált.

1929-ben hátat fordított a művészi fejlődése szempontjából nem sokat ígérő vidéki életnek, és Budapestre költözött. A fővárosban először az ugyancsak erdélyi származású Orbán Antal műtermében vállalt munkát, aki az Iparművészeti Iskola kerámia szakosztályának volt a vezető tanára, és a Százados úti művésztelepen dolgozott. A következő évben Dabóczit felvették a Képzőművészeti Főiskolára, ahol Kisfaludi Strobl Zsigmond tanítványa volt.<sup>2</sup> A nyári szünidőkben gipszöntőknél segédkezett, hogy némi pénzt kereshessen. Ezek a hónapok sokat jelentettek a mesterség gyakorlati fogásainak elsajátításában. A főiskolán nagy hangsúlyt fektettek a rajzképzésre. A harmincas évek közepéről fennmaradt szénrajzai (*férfi* és *női akt*-tanulmányok, *Marokszedő*) biztos anatómiai tudásáról tanúskodnak.

konstruktivista, figuratív művekre. Miközben néhány paraszti témájú kispasztikáján Medgyessy hatása érezhető.

Érdeklődésének középpontjában az ember állt, így aktok, portrék, az anyaság, a munka a leggyakrabban. Mint kiváló vívó – akinek közismerten veszélyes balkezes szúrásait és vágásait mindig tisztelték ellenfelei – a magyar sportszobrászat egyik jele lett.

E kötet bemutatja a száz éve született Dabóczi Mihály életét, gazdag életművét és sokrétű művészi pályáját, amely – reményeim szerint – elfoglalja méltó helyét a magyar művészet történetében.

Zsigmond Attila

Az anyaország kultúráját, művészetét oly sokszor gazdagító Erdélyből, Marosszentkirályról, a harcói tanító nyolc gyermekének egyikeként jött Dabóczi Mihály Budapestre. Előbb Orbán Antal műtermében dolgozott, majd a Képzőművészeti Főiskolán Kisfaludi Strobl Zsigmond tanítványa, később tanársegédje lett.

Művei – egy termékeny művész gazdag életművének darabjai – nem igényelnek különösebb magyarázatot. Nem szorulnak ideológiákra, nem kerülnek meg vagy ki a feladatot, nem helyettesítik a szobrot valami mással. Munkássága a hagyományos szobrászat évezredes értékeire épít, ám biztonsággal szakaszolható: az akadémikus naturalizmus éveire, a római iskolát követő korszakra, majd a hatvanas évek absztrahálási törekvéseire, végül az utolsó kubista,





Könyöklő fiú akt  
1930-as évek, szénrajz, 28 x 23 cm  
magántulajdon

Tanulmányai befejezésétől, 1935-től 1938-ig Kisfaludi Strobl tanársegéde a főiskolán. Az 1936-ban készült Vágy, illetve az 1938-ban mintázott Reggel női aktján némileg érezhető Kisfaludi Strobl stílusának hatása. Ez az impresszió azonban csak érintőleges, további alkotásait nem jellemzi. Már tanulóévei alatt kialakította saját formanyelvét. Erről tanúskodik a harmincas évek elején gipszből mintázott első Önarcképe is. Figyelemre méltó, hogy a korszak divatos stílusirányzata, a neobarokk sem fiatal korában, sem később nem kísértette meg.

A fiatalkorában végzett rengeteg mintázásnak köszönhetően, Dabóczi már főiskolai éve alatt érett, önálló alkotói stílusról tanúskodó alkotásokkal vé-

tette észre magát. Említést érdemel ezek sorában, az 1931-ben mintázott nagyméretű, bronzba öntött érem, amelyen fölösleges pátosz nélkül, ugyanakkor megrázó drámaisággal megformált töviskoszorús Krisztus-fej látható.

## Kiállítások, díjak, sikerek

1932-ben – még főiskolásként – szerepelt először kiállításon. A Szeretet bronzból öntött, kisméretű síremlék-vázlatának olyan sikere volt, hogy az állam megvásárolta az egymásra boruló fiatal és idősebb nőt ábrázoló kompozíciót. Ezután állandó résztvevője a rangos budapesti tárlatoknak.

Elismerést aratott két sport tárgyú alkotásával is. A *Pihenő atléta* 1932 körül mintázott, életnagyságú álló férfi aktja a verseny után lazító versenyző pontos anatómiai tudást tükröző, remek portréja. Nagy kár, hogy elpusztult a második világháború alatt. A *Futó* fiúaktja rajtpisztoly hangjára váró, startra kész versenyzőt ábrázol. A kopaszra nyírt fejű atléta robbanékony alakjában szinte feszül az energia, tekintetében érezhető a rajt előtti összpontosítás. Az életnagyságú alkotás 1933-ban Budapest Székesfőváros szoborpályázatán szerepelt, ahol nemcsak oklevelet nyert, hanem rögtön meg is vásárolták. A műről – amelyről sajnos csak fénykép maradt fenn – az 1935-ben megjelent Művészeti Lexikon is megemlékezik: „Futó c. szobrával dicsérő oklevelet nyert.”<sup>3</sup> (Dabóczi szakmai elismertségét jelzi, hogy frissen végzett diplomásként neve bekerült a nagytekintélyű lexikonba.)

Dabóczi Mihály nemcsak művész volt, hanem vérbeli sportember is. A vívással a húszas években, Erdélyben ismerkedett meg, majd Budapesten 1932-től az ötvenes évek végéig versenyszerűen vívott. Természetes, hogy az első osztályú párbajtőröző, tör- és kardvívó szobrász, több éremművészeti alkotása kötődött a sporthoz. 1935-ben érmet ké-



Pihenő atléta és a művész  
1932, gipsz, életnagyság  
elpusztult

szített az olasz származású, 1896-tól közel öt évtizeden át Magyarországon oktató, legendás hírű *Italo Santelli* vívómesterről,<sup>4</sup> akinek vívótermében a harmincas években maga is rendszeresen edzett. A bronzból, illetve ezüsből vert érmek nagy példányszámban készültek, hiszen éveken keresztül díjként kapták a hazai vívóversenyek győztesei és helyezettei. A *Toldi-plakettet*, amely Arany János elbeszélő költeményéből Toldi Miklós és a cseh vitéz párviadalát ábrázolja, 1936-ban adományozták először.<sup>5</sup> A művész kisméretű, vert érmet készített az UTE atlétikai szakosztályának elnökéről, *Aschner János*ról. 1936-ban érem-páron örököltte meg a Berlinben olimpiai bajnokságot nyert kardvívó *Kabos Endre* és



Gondolkodó nő  
1932, gipsz, életnagyság  
elpusztult

a női törvívásban első helyet szerzett *Elek Ilona* arcmását. Mindkét érem profilból ábrázolja a bajnokot, alul babérkoszorúval övezett olimpiai öt karikával. A portrék kiválóak, de az érem síkjának kitöltése még nem egészen tökéletes. Barátjáról és sporttársáról, *Szabó László* vívómesterről ugyanebben az évben mintázott fejszobrot.

1934-ben mintázta a *Gondolkodó nő* finoman patinázott gipszszobrát. A fiatal nő laza, szinte kitárukolt testtartásban ül, állát a combjára könyöklő bal kezére támasztja. Az aktszobron az alkotó neve mellett látható volt a készítés éve: 1934. (A dátum feltüntetése a kivételes. Dabóczi általában szignálta műveit, de évszámot csak ritkán írt alkotásaira, így

3. Éber László (szerk.): Művészeti Lexikon. Győző Andor, Bp., 1935. 1. kötet 227. o.

4. Szigeti István: Dabóczi Mihály. Az Érem, 1958/10. 15. o.  
5. Budapesti Hírlap, 1936. január 18.





*Furulyás fiú*  
1936, patinázott gipsz, életnagyság  
elpusztult

művei készítése idejét néha nehéz pontosan meghatározni.) Az összetett mozdulatok indításának tanulmányaként a művész elkészítette az alkotás torzó változatát is. A fejet külön tanulmány-portré formájában, szintén gipszből mintázta meg.

A Nyírbátorban 1935-ben felavatott országzászlóra négy bronz domborművet mintázott. (A reliefeket 1945 után lebontották.)

A harmincas évek közepén több kiváló portrét készített. Ezek sorában érett, letisztult formavilágával külön figyelmet érdemel a vörös márványból fa-

ragott *Kendős lány* (1934). Figyelemre méltó műve mérnök barátja, *Mónus Kovács Lajos* karakteres fejportréja (1935), valamint az 1936-ban terrakottából mintázott két szobor, a *Női fej* és a *Székely leány*. Utóbbi mellszobor álnépies maníroktól mentes, nyugodt megformálása a harmincas évek közepén ugyanabból a tiszta forrásból táplálkozott, mint Kodály vagy Bartók zenéje.

Egyik legjelentősebb alkotása az 1935-ben patinázott gipszből készült *Báméskodó fiú*. A másfél méter magas aktszobor kamasz fiút ábrázol, kissé hanyag testtartásban, enyhe terpeszállásban. A fiatal művész a megszokott görög szépségeszményen és mozgásharmónián túllépve, valóságos emberábrázolásra törekedett. A kevéssé szokványos beállítás összetett és bonyolult anatómiai problémákat vetett fel, amelyeket Dabóczi látható pontossággal és – ami talán fontosabb – rendkívüli könnyedséggel oldott meg. A szuggesztív erejű alkotást a Káldy-díjjal tüntették ki. (A kompozíciót 1978-ban öntötték bronzba, és a budapesti József Attila lakótelepen, a IX. kerületi Toronyház utca és Lobogó utca sarkán lévő kis parkban állították fel, alacsony mészke talapzaton.<sup>6</sup>)

Méltán aratott elismerést két életnagyságú női aktjával. A *Fiatal lány* patinázott gipsz szobra a Báméskodó fiú párdarabja lehetne. A látszólag tétlenül lógatott kezek kiemelik a lányalak karcsúságát, ugyanakkor a rövid hajjal hangsúlyozott zárt beállítást hatásosan oldja fel a lépő mozdulat. A mosoly nélküli arc szenvtelensége az egyiptomi szfinx tekintetét idézi.

A *Fürdőző nő* klasszikus szépségű alakja a török-közés utáni pózban, a térde alá eresztett lepellel áll. A *Fiatal lány* című szoborral ellentétben ebből az alkotásból szinte sugárzik az élet és a nőiség. Műkőből készült változatát 1936-ban a XIV. kerületi Nürnberg (ma IIka) utca 37/a. számú kétemeletes modern lakóépület utcára néző homlokzatán helyezték el,<sup>7</sup> ahol jelenleg is látható. Az alkotás eredeti gipsz példánya szerepelt a Képzőművészeti Főiskola 1937-ben, a

Műcsarnokban rendezett reprezentatív tárlatán.<sup>8</sup> Kisméretű bronz változata ma a Fiala lány szobrával együtt a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményében található.

Az 1936-ban patinázott gipszből mintázott *Furulyás fiú* életnagyságú aktszobrán a tökéletes anatómiai felkészültsége mellett, ismét tanúbizonyságot tett kiváló mintázó készségéről. Ekkor készült *Ülő nő* című aktján a női szépség és az elegancia ötvöződik leheletfinom erotikával.

A Nemzeti Szalonban 1936-ban, a Szinyei Társaság által rendezett XI. Tavaszi Szalon kiállításon, amelyen *Öreg nő* című gipsze mellett, a Báméskodó fiúval szerepelt,<sup>9</sup> a zsűri pénzjutalommal járó díjban részesítette a művészt.<sup>10</sup> Ugyanebben az évben megkapta a Képzőművészeti Főiskola Ferenczy István szobrászati díját.<sup>11</sup>

Formanyelve a harmincas évek második felében egyszerűsödött, a művek belső tartalma egyre erőteljesebbé vált. A *Halász* életnagyságú szobrát 1937-ben készítette.<sup>12</sup> „A Halász szép izomzatú meztelenségét csak egy kis úszónadrágféle meg a bal kezében tartott, drapériaszerűen leomló háló ügyes vonalvezetése töri meg. A fiú szemében ott ragyog a zsákmányszerzés ősi öröme” – írta a műről Syposs Zoltán.<sup>13</sup> A kompozíció nyugalmit a fiatal férfi térde alatt, keresztben áthúzott háló mozgalmassága töri meg. A háló a kompozíció központi eleme, szinte észre sem vesszük, hogy a halászfű jobbáiban, lába mellett ott tartja zsákmányát, egy kapitális méretű halat.

Dabóczi művészi kifejezésmódjára a harmincas évek második felében érezhetően hatott Medgyessy Ferenc. Ez a hatás érződik 1937-ben mintázott bronz domborművén, a *Búzamezőn*. A reliefen a szántás és a vetés, az aratás és a betakarítás művelete látható

olyan harmonikus kompozícióban, hogy első pillantásra fel sem tűnik: egymásra épülő munkafolyamatok sorát örökítette meg Dabóczi. Kár, hogy csak viszonylag kis méretben (10 x 32 centiméter) maradt fenn. Nagypasztikában – mint Medgyessy Születelő menete – ez a dombormű is méltán híressé válhatott volna. A magyar földhöz, a Hortobágy világához kötődik a hatalmas szarvú *Öklelő bika* alakja (1938), amelyet évekkel később több változatban is elkészített. Kevés szobor ábrázolja hasonló dinamikával a hazai puszták e különlegesen szép, félelmetes erejű állatát.

Sárospatakon, a Református Kollégium főbejárata utáni belső árkádos rész falán látható bronz domborművek mindegyike a hazai reformáció témaköréhez kötődik. Ezek sorában Dabóczi Mihály két alkotása is látható.<sup>14</sup> Elsőként 1936-ban a *Gályarabok* többalakos, 82 x 50 centiméteres reliefje készült el. A dombormű az egykor Patakon tanult gályarab protestáns prédikátoroknak állít emléket, akiket 1676-ban Ruyter holland tengernagy szabadított meg a fogságból. A bronzból öntött reliefen expresszív erővel jelenik meg az evezőt húzó rabok szenvedése. (A dombormű bronzba öntött másodpéldányát 1988-ban, a budapesti Ráday Kollégiumban, a díszterem előtt helyezték el. Egy további bronzmásolat a svájci Aarau-ban, a református egyház Zwinglihaus nevű gyülekezeti házában található.)

Az árkádok alatt 1938-ban helyezték el a *Bujdosó pataki diákok* domborművét, amelyet az expresszív erő helyett inkább a historizáló stíuselemek jellemeznek. A márványkeretbe foglalt 82 x 55 centiméteres alkotáson az 1671-ben elűzött protestáns diákok maguk húzta kézikocsin viszik legdrágább kincseiket: egy sajtógépet és a könyveket.

1938 fontos év volt Dabóczi életében. Szeptem-

8. Farkas Zoltán: A Képzőművészeti Főiskola kiállítása. Magyar Művészet, 1937/6. 190. o.

9. XI. Tavaszi Szalon. Katalógus. Nemzeti Szalon, Bp., 1936. 26–27. sz.

10. Művészeti hírek. Magyar Művészet, 1936/6. 191. o.

11. A Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatóintézete adattára.

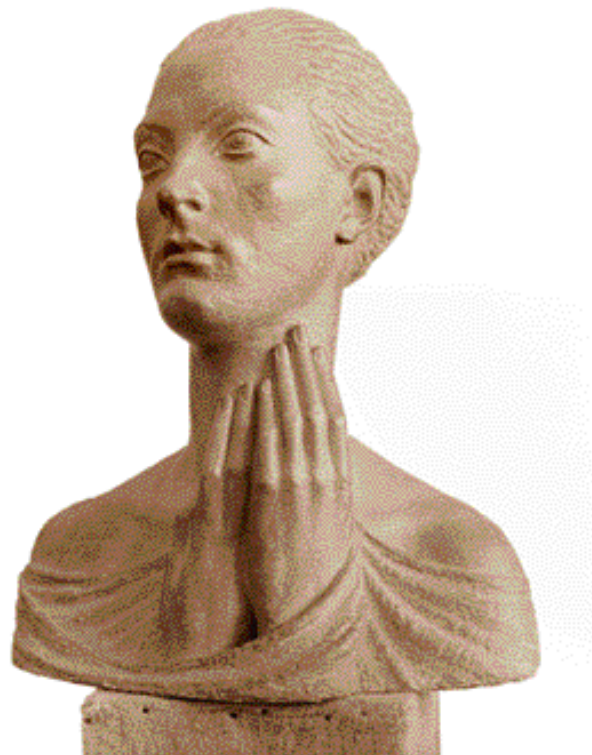
12. Magyar művészet. 7. kötet. 1919-1945. i. m. Képkötet. 903. kép.

13. Syposs Zoltán: Dabóczi Mihály műtermében. In uő.: Alkonyi órák. Szépirodalmi, Bp., 1980. 130. o.

14. Horkay László: Közkincsek. Sárospatak szobrai, domborművei, emléktáblái. Sárospatak Város Önkormányzata, Sárospatak, 1997. 112–113. és 128–129. o.

6. Rajna György: Budapest köztéri szobrainak katalógusa. Budapesti Városszépítő Egyesület, Bp., 1989. 322. o.

7. Bajó Gyula: Budapest újabbbkori épületszobrászata. Turul, Bp., 1942. 65. o.



Áhítat, 1939, terrakotta, 65 cm

berben feleségül vette a Képzőművészeti Főiskolán festőművésznek tanuló *Palatinus Viktóriát*, akinek kedvességet és belső tartást tükröző fejportréját egy évvel korábban, eljegyzésük idején mintázta meg. Immár fiatal házasként érte az elismerés, hogy 1938–39-ben egy évet állami ösztöndíjjal a római Collegium Hungaricumban tölthetett. Olaszországi tartózkodása jelentős hatással volt művészetére. „Leginkább Donatello és a kiváló olasz mester kortársi szobrászata ragadta meg érdeklődését, hiszen egyéni fejlődésének irányvonala – amely a nemzeti vonásokat sűrítő életközeli, közvetlen előadású szobrászat felé vezetett – ehhez állt

közelebb” – írta római munkásságáról N. Pénzes Éva.<sup>15</sup> Donatello mellett két másik jelentős reneszánsz mester, Luca és Andrea della Robbia munkássága hatott rá.

Itáliai tartózkodása alatt több portrét is készített. Ekkor mintázta az ösztöndíjjal szintén Rómában tartózkodó Czene Béla festő fejszobrát, aki viszonzásul megfestette Dabócziné arcképét. Reneszánsz ihletésű az 1938-ban készült *Női képmás* 17 x 15 centiméter méretű bronzplakettje, amely a Magyar Intézet otthonául szolgáló Palazzo Falconieri egyik olasz alkalmazottját ábrázolja, balra néző profilban, jellegzetes hajviseléttel, felirat nélkül. Az olasz fővárosban 1939-ben készült kisebb munkái közül ismert *dr. Pribék László* 200 milliméter átmérőjű, egyoldalas bronzérme. A balra néző férfiportrét a Dottore + Ladislao + Pribék + Roma szöveg öleli körül.<sup>16</sup>

1939 májusában a szintén Olaszországban alkotó Gáborjáni Szabó Kálmán és Mágori Vargha Béla festőművészek képei között, Dabóczi Mihály tíz alkotása szerepelt a római Bragaglia Galériában rendezett tárlaton. A kiállítás olasz nyelvű katalógusában Michele Biancale az *Anya gyermekével* című mű modern felfogását méltatta, egy olasz napilap az *Áhítat* mellszobrának fényképét közölte.<sup>17</sup> A karakteres portré zártságát elegánsan oldja a nő nyaka előtt összetett keze. Szülőföldjének hangulata érződik a székhely sapkát viselő fiatal *Pásztorfiú* botjára támaszkodó mellszobrán és a *Favágó* című alkotáson. A három magyar művész kiállításának sikeréről beszámoló hazai sajtó kiemelte *Szeretet* című kettős mellszobrát, amelyet Dabóczi feleségéről és önmagáról mintázott, valamint „a lovához csaknem hozzánőtt, kentaur benyomását keltő” *Nyilazó magyart*.<sup>18</sup>

Noha nem a szakrális művészet volt a volt fő működési területe, a harmincas évek végén további jelentős egyházművészeti alkotások is fűződtek nevéhez. Komlón, a Bányász-templomban 1937-ben *Szent Borbála* alumíniumból öntött szobrát állították



Koszorúzás 1942-ben Szent Borbála szobránál 1937, alumínium, 170 cm

fel.<sup>19</sup> A bányászok védőszentje légiesen könnyed, karcú alakja koronát visel, bal lábánál bástya. (A 306 körül Nikodémiában mártírhalt halt Borbála a tizennégy segítő szent egyike. Keresztény hite miatt toronyba zárták, majd tulajdon apja lefejezte, akit ezért villám sújtott agyon. Fején a korona előkelő származását jelzi, az attribútumként használt bástya fogva tartásának helyére utal.) A nőalak ég felé tekintő arca különleges, szinte földöntúli szépséget sugároz.

1939. május 14-én három fegyvernem védőszentjének szobrát avatták fel a budapesti Ludovika Akadémia parkjában. A nagyrét szélén Szent György,

a lovasság patrónusa kapott szobrot. A főépület parkra néző homlokzata előtt Szent László, a gyalogság, illetve Szent Borbála, a tűzéréség patrónusa állt.<sup>20</sup> Az előbbi kettő Oláh Sándor, az utóbbi Dabóczi Mihály alkotása, amely a komlói templomban felállított szobor másodpéldánya. Bár a Ludovika több jelentős nagypasztikai alkotással büszkélkedhetett, művészi színvonalát tekintve az alumíniumötvözetből készült Borbála-szobor volt az egyik legsikerültebb. Az újonnan avatott tűzér hadnagyok minden évben koszorúzással búcsúztak védőszentjük szobrától. Az 1946-tól kiépülő tisztképzésnek azonban kevéssé, 1949 után pedig egyáltalán nem volt szüksége védőszentekre, így Borbálát (a többi szent szobrával együtt) lebontották. Szerencsére nem pusztult el, a Budapest Galéria süllyadási szoborraktárából a nyolcvanas évek közepén Tápiószentmártonba került, ahol az idők szociális otthonának parkjában lelt otthonra.

Az 1939-ben készített *Hit* terrakotta domborművén a keresztre feszített Krisztus látható, a háttérben két angyallal. A keresztfa mellett rózsafüzérrel imádkozó asszony és keresztet tartó székhely férfi térdel. A római iskola stílusirányzatához közel álló, ugyanakkor markáns népi elemeket is hordozó alkotás a hazai modern egyházművészet egyik értékes darabja.<sup>21</sup>

Dabóczi 1940-ben több hazai fiatal művész társaságában részt vett a Velencei Biennálén,<sup>22</sup> ahol egy bronzba öntött *férfi fej* szobra szerepelt. Az Iparművészeti Múzeumban 1940-ben rendezett Sportdíj kiállításon látható *Vívó* szobrát megvásárolta a Vallás- és Közoktatási Minisztérium.<sup>23</sup>

A hazai történetírás a 20. század első felében 1440-re tette Hunyadi Mátyás születési idejét, így 1940-ben tartották az ötszázadik évforduló tiszteletére rendezett emlékévet. Mint több neves művész – például Pátzay Pál, Csúcs Ferenc vagy Boldogfai Farkas Sándor – Dabóczi Mihály is készített érmet *Mátyás királyról*.<sup>24</sup> A korabeli ábrázolás alapján

15. N. Pénzes Éva: Dabóczi Mihály. Művészet, 1965/8. 29. o.

16. Szigeti: i. m. 15. o.

17. Tre artisti ungheresi. Popolo di Roma, 1939. május 27.

18. Három magyar képzőművész kiállítása Rómában. Nemzeti Újság, 1939. június 22.

19. Diós István (főszerk.): Magyar Katolikus Lexikon. I. kötet (A–Bor). Szent István Társulat, Bp., [1993.] 929. o.

20. Rada Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Ludovika és testvér-intézményei összefoglalt története 1830–1945. I. kötet. Calgary – Bp., 1998. 615. o.

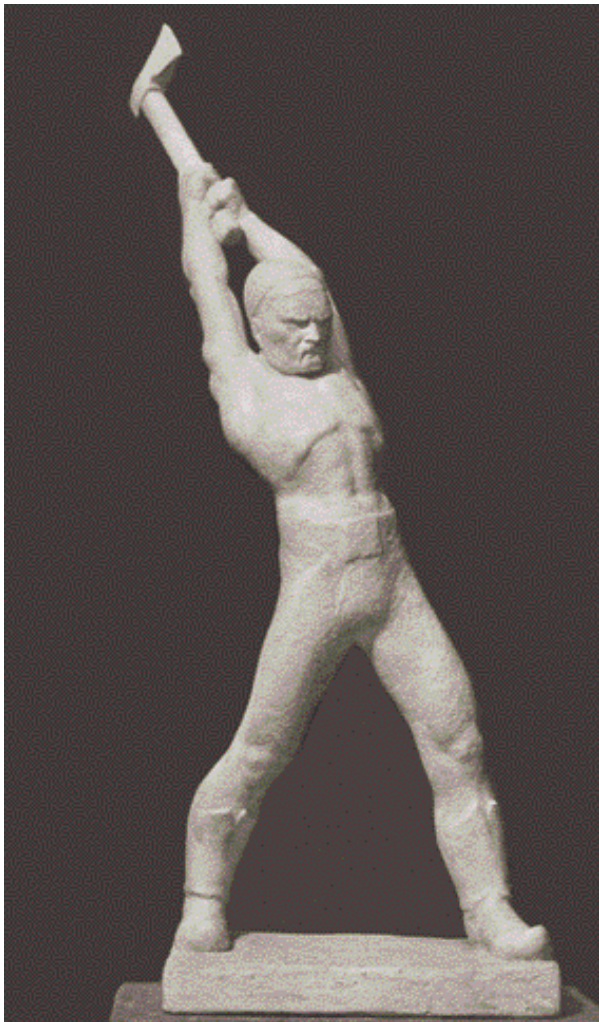
21. Erdőssy Béla: Korunk magyar egyházművészete. Bp., 1983. 65. o.

22. Kopp Jenő: A magyar művészet sikere Velencében és Milánóban. Szépművészet, 1940/1. 21. o.

23. Sportdíjkiállítás. Szépművészet, 1940/1. 23. o.

24. Szigeti István: i. m. 15. o.





Erdőölő, 1941, gipsz, magántulajdon, Svájc

mintázott, bronzból öntött, 200 milliméter átmérőjű egyoldalas érmen a humanista uralkodó jobbra tekintő profilja látható, vállig érő haján babérkoszorúval. A portré mellé, félkörben a Hunyadi Mátyás – magyarok királya szöveg került. (A művész hagyatékában egy felirat nélküli példány maradt fenn.)

*Domján Elek* evangélikus püspöknek a nyíregyházi Északi temetőben lévő sírjára a főpap életnagyságú mellszobrát készítette el márványból.<sup>25</sup> Az alkotást maga a művész is egyik legsikerültebb portré-

25. Fazekas Árpád – Szekrényes András: Nyíregyháza temetői. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Temetkezési Vállalat, Nyíregyháza, 1990. 49. o.

jának tartotta. A *Baltazár Dezső* református püspökről készült műkő mellszobor a hajdúböszörményi református kollégium előcsarnokába került.

1940-ben készített *Jó pásztor* című szobrán mezítlábas havasi pásztorgyerek öleli féltőn a hozzá bújó kis bárányt. A mű címe azonban nem hagy kétséget a téma felől. A keresztény hit Jézust tekinti a Jó pásztornak: „Én vagyok a jó pásztor; és ismerem enyéimet, és engem is ismernek az enyéim” (János 10,14). Az a tény, hogy Dabóczi alkotásán székel pásztorfiú jelenik meg, talán kissé szokatlan, ám mélységesen emberközeli, ugyanakkor híven közvetíti a téma bibliai jelentését.

A belvárosi Papnövelde utcát Budapest vezetése 1927-ben Prohászka Ottokár utcára keresztelte át. Az Egyetemi templommal egybeépült papnevelde épületének falán 1941-ben Dabóczi Mihály utcajelző emléktábláját helyezték el a névadó emlékére.<sup>26</sup> (A püspököt 1927. április 1-jén, az Egyetemi templomban szónoklat közben érte agyvérzés, és másnap, a Központi Papnevelde egyik vendégszobájában halt meg.) A művész mészkőből faragott emléktáblát készített, amelyen álló téglalap alakú, mélyített felületen *Prohászka püspök* balra tekintő profiljának domborműve volt látható. A főpap arcképének megformálásán – a korszak neobarokk emlékmű-állítási divatjával szemben – a római iskola klasszikus egyszerűsége törekvő, ugyanakkor markáns ábrázolásmódja figyelhető meg. A tábla szövege: Ez az utca Prohászka Ottokárnak / Székesfehérvár apostoli lelkű / püspökének nevét viseli, aki eb- / ben a templomban hirdette az / örök evangéliumot és az új keresztény diadalmas világnézetet / \*1858 †1927. Az 1944-45-ös ostrom során megsérült emléktáblát nem állíttatták helyre. Az utcát 1953-ban Eötvös Lorándról nevezték el, a tábla maradványait lebontották. (Az utca 1991 óta ismét a Papnövelde nevet viseli.) A Prohászka-dombormű eredeti gipszpéldánya – amely szerepelt a Műcsarnokban 1941-ben

26. Művészi utcajelzőtáblák a fővárosban. Szépművészet, 1941/5. 159. o.

tartott arcképkiallításon<sup>27</sup> – túlélte a háború viharait, és fennmaradt a művész hagyatékában.

Nyírvasvári számára 1941-ben országzászlót készített, rajta az 1848-as márciusi ifjak egyik vezéralakja, *Vasvári Pál* domborművével. Az országzászlót a hetvenes években lebontották. A Vasvárit ábrázoló bronz relief 1988-ban a település általános iskolájában kapott helyet.

A Rómában mintázott Favágó alapján készült 1941-ben markáns kisplasztikája, az *Erdőölő*. A fejszéjét két kezével magasba emelő székel favágót így jellemezte később Syposs Zoltán: „Szobra a felfokozott cselekvő erő tökéletes visszaadása. Szinte hallom az erdők völgy felett szálló sóhaját, amint a széles terpeszállásban nekilendülő fejszés ember csapása nyomán felszakad.”<sup>28</sup> A mű ott volt a Műbarátok 1941 májusában tartott csoportkiállításán, ahol Dabóczi Mihály sikert aratott munkáival.<sup>29</sup> A Hit, a Jó pásztor, a Székely leány, a Prohászka-dombormű és a Kuruc fej című plakett mellett magyar történelmi tárgyú kisplasztikáját, a *Honfoglalást* is láthatta a közönség. „Tiszta ösztönökkel érzi az anyag lelkét, szobrait rendszerint egy tömbben tartja, leghatásosabb közülük a Honfoglalás, ezt szívesen látnók valami előkelőbb közterünkön nemesebb anyagból” – írta a kritika.<sup>30</sup> A zárt formavilágú Honfoglalás erőteljes megjelenésével Meštrović vagy Sidló legjobb műveihez hasonlítható. A kis méretében is monumentális szobor ősmagyar lovast ábrázol, akinek ágaskodó paripája szinte legázolja az ellenfelet. (Az alkotás – amely két változatban készült – később *Háború* néven vált ismertté.) Sikert aratott a *Család* című háromalakos kompozíciója is. A patinázott gipszből készült alkotáson fiatal nőalakhoz kamasz lány simul. Mindketten kézen fogva tartják a szintén hozzájuk bújó hároméves kisfiút. Az alkotás – amely sajnos nem maradt fenn – negédes manírok nélkül ábrázolja a családi szeretet és összetartozást.

27. Pesti Hírlap, 1941. október 31. 6. o.; -yz-: Arcképkiallítás a Műcsarnokban. Szépművészet, 1942/1. 18. o.

28. Syposs: i. m. 130. o.

29. IX. kiállítás. Műbarát kiállítóhelyiség. Katalógus. Bp., 1941.; T. D.: Csoportkiállítás a Műbarát helyiségeiben. Esti



Kőrösi Csoma Sándor  
1941–42, gipsz

A második világháború kitörése, majd Magyarország hadba lépése érezhetően szűkítette a hazai művészek lehetőségeit. Dabóczi azonban ebben az időszakban is lankadatlan erővel dolgozott, bár 1940-től kezdve többször is behívták katonának. Az 1941-ben készített *Háború* című bronzérmének előlapján két, bombákat szóró repülőgép látható. A hátlapon sírkeresztekkel zsúfolt völgy fölött halálmadarak köröznek. Az éremre nem kellett felír-

Újság, 1941. május 28.; -y-: A Műbarátok. Szépművészet, 1941/6. 181. o.

30. B. A.: A Műbarát csoportkiállítása. Magyar Nemzet, 1941. május 25.

tok: expresszív, nyers erővel jelenik meg rajta a háború halált hozó apokalipszise.

Egyik legsikeresebb köztéri alkotása szülőföldjéhez kötődik. Az 1940-ben hozott második bécsi döntés Magyarországnak ítélte Észak-Erdélyt és a Székelyföldet, így Marosvásárhelyt is. A város felkérésére *Kőrösi Csoma Sándor* szobrát készítette el. Először – a megrendelés szerint – mellszobor formájában örökítette meg a világutazót.<sup>31</sup> Kőrösi Csomáról egyetlen hiteles portré készült életében: Shöffi Ágoston pesti festőművész rajzolta le Kalkuttában, 1836 körül. 1941–42-ben Dabóczi is Shöffi közismert ábrázolása alapján mintázta meg a mészkőből kifaragandó mellszobrot, amelyet a marosvásárhelyi polgári iskola előkertjében kívántak elhelyezni.<sup>32</sup> Időközben, a háborús viszonyok ellenére, sikerült megfelelő anyagi háttérrel biztosítani egy egészalakos köztéri emlékmű számára. A művész így egyszerű portré helyett, monumentális méretű szobrot készíthetett. A másfélszerekes életnagyságú alkotás küldetésére felkészült, tudós diákként ábrázolja Kőrösi Csomát, diákos tógája alatt székely viseletben, kezében vándorbottal és könyvvel. A historikus sablonokat mellőző, egyéni hangvételű szobor nemesen egyszerű emléket állít a világhírű Ázsia-kutatónak. Az 1942-ben elkészített gipszmintát 1943 januárjában mutatta be a művész Marosvásárhelyen.<sup>33</sup> Az elfogadott nagyminta alapján trachitból kifaragott szobrot a vár egyik fennmaradt bástyája közelében avatták fel, 1943. szeptember 26-án.<sup>34</sup> Bár az egyik legjobb szobor a világjáró magyar utazóról, mégis kevésbé ismert. Az alkotást a Marosvásárhelyre 1944 őszén bevonuló románok ledöntötték. Több helyen megsérült, a feje összetört. Amikor Dabóczi 1958-ban ismét Erdélyben járt, újramintázta a fejet, és személyes közreműködésével helyreállították a szobrot,

amely ma a hajdani katolikus gimnázium épülete előtt található.

A negyvenes évek elején készített portréi közül említést érdemel két terrakottából készült, a római iskola hatását mutató, karakteres *női fej*. Czene Béla festő „biztos kézzel megformált, jellegzetes márványképmása”<sup>35</sup> állami vásárlás révén került a Szépművészeti Múzeumba.

A Halász továbbgondolt, dinamikus változatát, a *Hálózó* alakját 1941-ben készítette el terrakottából, az 1927-ben fából faragott korai változat alapján. Az alkotás erőteljes, de határozott formai elemekkel ábrázolja a súlyos halászhálóját meggörnyedten húzó, egyszerű nemezsapkás férfi erőfeszítését. A feltűrt nadrágszár és ingujj túlhangsúlyozás nélkül utal a munka nehézségére. A művész hagyatékában fennmaradt másik, patinázott gipsz változatban a halász sokkal szűkebbre fogva húzza hálóját. A kompozíció zártabbá vált, a feszülő erő lefojtottabb. Ehhez a témakörhöz kapcsolódik az 1942-ben gipszből mintázott *Halászfű*. A mintegy negyven centiméter magas fiatal fiú a lába közé fogva próbálja megfékezni a kifogott hatalmas halat. Erőteljes életkép, a zsáner-kompozíciók gyakran negédes hangvétele nélkül.

Dabóczi munkásságának elismerését jelentette, hogy 1942-ben – immár másodszor – részt vett a XXIII. Velencei Biennálén.<sup>36</sup> A kiállításon bemutatott Jó pásztorról elismeréssel szólt a kritika. A magyar pavilon egyik termének fő helyén elhelyezett szobrot „eleven hatású, magyaros kifejezésű” alkotásként jellemezte Gerevich Tibor.<sup>37</sup>

1942 őszén a Nemzeti Szalonban tartott csoportos kiállításon tíz kispasztikája volt látható, köztük Domján Elek mellszobra, a *Korsós lány* erőteljesen megformált márványalakja, a *Fürdőző nő* körtefából

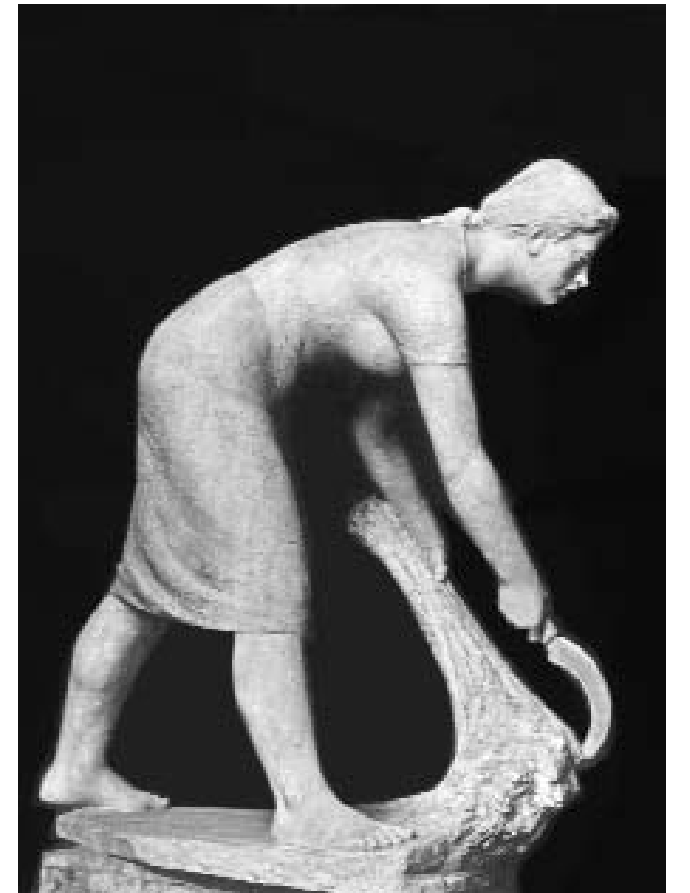
faragott, zártabb megjelenésű változata és az 1939-ben Rómában is sikert aratott *Áhítat*.<sup>38</sup> A Képzőművészeti Társaság Műcsarnokban tartott téli tárlatán az Erdőölő szobrában rejlő erőt emelte ki a kritika.<sup>39</sup> A gipszszobor sajnos megsérült a háborúban, csak deréktól felfelé, torzóként maradt fenn.

A negyvenes évek elején a római iskola stílusában készült *Mária a gyermek Jézussal* című kompozíciója Mária mezítlábas ülő alakját ábrázolja, fején glóriával, ölében kiseddel. A patinázott gipszből mintázott alkotáson egyszerre van jelen az erő, a hit és a harmónia.

1943 januárjában a Műbarát csoportos kiállításán tizenennyolc művét – köztük a marosvásárhelyi Kőrösi Csoma szobor terrakotta kismintáját és Domján Elek portréját – láthatta a közönség.<sup>40</sup> A tárlaton szereplő művek közül, több női akt és női portré mellett, említést érdemel az Imádkozó leány tölgyfából faragott domborműve, valamint a *Búzamező* című plakett újramintázott változata. Erőteljes, letisztult formák jellemezték a *Magvető* és a *Kéveköte* gipszből, illetve a *Marokszedő* bronzból készült alakját. „A kiállítás komoly művészi egyénisége a szobrász Dabóczi Mihály, keménykötésű, erős tehetség” – méltatta Rónay Kázmér.<sup>41</sup>

1943. márciusban több műve (köztük a *Vágy* és az *Áhítat*) sikerrel szerepelt a Spirituális Művészek Szövetsége tárlatán.<sup>42</sup> Arról nincs adat, hogy a fenti kiállításon kívül közelebbi kapcsolat fűzte volna Dabóczihoz az 1924 és 1945 között működő művészegyesülethez.

Legfontosabb sport témájú alkotásai sorába tartozik *dr. Gerentsér László* 1943-ban mészkőbe faragott sírszobra a Farkasréti temetőben.<sup>43</sup> Gerentsér a BEAC sportegyesület mestereként vívőnemzedékek sorát oktatta, e mellett jelentős szakíró volt. A mészkőből faragott szobor megtörtén meghajló férfialakja görögös tógát visel, kezében párbajtőrt tart. Jobb



Marokszedő  
1942, gipsz

lábát alacsony kőtalapzaton nyugtatja, amelyen a koszorúval övezett E betű a BEAC egykor közismert jelvényére utal. A kompozíción jól érezhetők a sportbeli ismeretek. A síremléket a háború és különféle viszontagságok miatt csak 1959-ben állították fel. Kismintáját a Testnevelési és Sportmúzeum őrzi. (Gerentsér László portréját 1942-ben érmen is megörökítette a művész.<sup>44</sup>)

31. Kontha Sándor (szerk.): Magyar művészet. 7. kötet. 1919–1945. Akadémiai, Bp., 1985. Képkötet. 999. kép.

32. Olasz támogatással Marosvásárhelyen állítják fel az ország első Kőrösi Csoma-szobrát. Új Magyarország, 1942. április 12.

33. Megérkezett Vásárhelyre a Kőrösi Csoma-szobor gipszmintája. Reggeli Újság, 1943. január 29.; Marosvásárhely szobrot állít Kőrösi Csoma Sándornak. 8 Órai Újság, 1943.

január 30.; Marosvásárhely szobrot állít Kőrösi Csoma Sándornak. Népszava, 1943. január 31.

34. A marosvásárhelyi szobor. Pest, 1943. szeptember 24.

35. Rónay Kázmér: Állami vásárlások kiállítása a Szépművészeti Múzeumban. Szépművészet, 1943/8. 156. o.

36. A velencei kiállítás megnyitása. Szépművészet, 1942/7. 183. o.

37. G. T. [Gerevich Tibor]: A XXIII. Velencei Biennale. Szépművészet, 1942/9. 218. o.

38. 97. csoportos kiállítás. Katalógus. Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület. Bp., 1942.; sz. s.: A Nemzeti Szalon. Népszava, 1942. szeptember 22.; Nemzeti Szalon 97. tárlata. Szépművészet, 1942/10. 245. o.

39. A Műcsarnok téli kiállítása. Szépművészet, 1943/2. 29. o.

40. A Műbarát 36. kiállítása. Katalógus. Bp., 1943.

41. Rónay Kázmér: Műbarát. Szépművészet, 1943/3. 53. o.

42. Gch. [Gerevich Tibor]: A Spirituális Művészek Szövetsége kiállítása. Szépművészet, 1943/6. 111. o.

43. Tóth Vilmos: A Farkasréti temető. II. rész. Budapesti Negyed, 2003/3. 297. o.

44. Szigeti: i. m. 15. o.



Erdélyben Gábor Áron emlékművét tervezték felállítani, amelyet 1943–44-ben Dabóczi Mihály mintázott. A méretekre jellemző, hogy a főalak (Gábor Áron egyszerű munkásruhát viselő, álló alakja, jobb oldalán ágyúval) több mint három méter magas volt. A talapzatra szánt domborművek az 1848–49-es szabadságharc székelyföldi eseményeit, a harangok begyűjtését, az ágyúk öntését, a hadba vonulást és a csatákat idézték. A reliefek egyikének 15 x 14 centiméter méretű kismintája fennmaradt. A *Székely önkéntesek* domborművén három hadba vonuló férfi látható, vállán puskával. (Ez a mű 1945 után *Partizánok* címen szerepelt.) Az 1944 kora őszén bekövetkezett hadi események miatt, az emlékmű nem készülhetett el. Bár a főalak kinagyolása már folyt egy budapesti kőfaragóműhelyben, a felállítás 1945 után nem került szóba. A félig kész alkotás tárolását egyre nehezebben lehetett megoldani, így a művésznek fájó szívvel, de fel kellett darabolnia a két hatalmas kőtömböt. (1956 után ebből a kőanyagból készült néhány közepes méretű köztéri alkotása.)

A negyvenes évek elején, Marosvásárhelyen a Két Bolyainak kívántak szobrot állítani.<sup>45</sup> A kétalakos emlékmű tervét Dabóczi készítette, de a háborús körülmények között a kőbe faragás kivitelezésére már nem került sor.

A katonai szolgálat eleinte csak néhány hónapos kiképzést jelentett a művésznek. 1944 tavaszán viszont, végérvényesen be kellett vonulnia. 1945-ben szovjet fogságba esett, és a romániai lasi közelében felállított gyűjtőtáborba került. Itt fogva tartott barátja és szobrázskollégája, a láger művészcsoportjában dolgozó Metky Ödön segítségével Dabóczi bekerült a művészek közé. Munkájának és a táborparancsnok orosz ezredes jóindulatának köszönhetően, az elosztótábor felszámolásakor nem a Szovjetunió felé indult vele a vonat. 1945. december végén hazatérhetett Budapestre.

## A megtorpanás évei

A második világháború alatt átélt megpróbáltatások és tragédiák emléke jó ideig kísértette a művészt. Az 1946-ban készült *Menekülők* gyermekét magához szorítva futó fiatalasszonyt ábrázol, drámai erővel.

1947–48-ban korábbi főiskolai évfolyamtársával és barátjával, Győri Dezsővel együtt egy szobrot és tíz domborművet készített a kaposvári jezsuita rendház számára. Az épület homlokzatára került *Loyolai Szent Ignác* életnagyságúnál nagyobb méretű, álló alakjának megformálása alapvetően Dabóczi munkája volt. Az 1540-ben létrehozott jezsuita rend megalapítója papi ruhában, fején birétummal, bal kezében az alapításra utaló okirattal látható. A jobb kezében tartott zászlón a jezsuita rend jelvénye. A főbejárat két oldalán függőlegesen, kapubélletként elhelyezett öt-öt dombormű közül négyen a győri, a nagyszombati, a pécsi és a kolozsvári jezsuita templom és rendház látható. A további hat relief híres magyar jezsuiták – *Hell Miksa* csillagász, *Pázmány Péter* esztergomi érsek, *Tomcsányi Lajos* író és egyháztörténész, *Pray György* a Halotti beszéd felfedezője, *Káldi György* az első magyar katolikus bibliafordító és *Katona István* történetíró – domborműves portréja.

Mivel a harmincas években Dabóczihoz hasonlóan Győri Dezső is olaszországi ösztöndíjas volt, az alkotásokon nem véletlenül ismerhetők fel a római iskola modern épülethez jól illő stílusjegyei. A szerzetesrendek 1950-ben történt feloszlása után az épületbe katonaság költözött, így Szent Ignác szobra nem maradhatott a helyén. Szerencsére nem pusztult el, csupán a szomszédos Szent Imre templom előkertjébe helyezték át, ahol ma is látható.<sup>46</sup> (A rendszerváltozás után az épületet visszakapta az egyház, jelenleg a római katolikus gimnázium Szent Imre Kollégiuma működik a Németh István fasor 2. szám alatti épületben. Az 1950-ben védő szándék-



*Loyolai Szent Ignác szobra eredeti helyén 1947–48, mészkő, 240 cm, Kaposvár*

kal, szakszerűen elfalazott domborműveket a nyolcvanas évek végén helyreállították.)

A fordulat éve, 1948 nem sok jót ígért a művésznek. A jezsuitáknak frissen készített kaposvári alkotások nem számítottak jó ajánlólevélnek. Ráadásul Dabóczi 1945 után nem készített szobrot Sztálinról, Leninről, Marxról, Engelsről. Felszabadulási vagy szovjet emlékművet, tanácsköztársasági emlékjelet sem mintázott. Dolgozni persze így is kellett. Több neves művészhez hasonlóan, megpróbált az új kulturális irányvonal által elfogadható, de politikai tar-

talomtól mentes alkotásokat készíteni. A Műcsarnokban tartott I. illetve II. Magyar Képzőművészeti Kiállításon, ahol Sztálint, Rákosit, szovjet katonákat és partizánokat ábrázoló művek tömegét mutatták be, 1950-ben *Öntöző lány* illetve *Gyümölcsöt vívó lány*, 1951-ben *Leánykafej* című alkotásával szerepelt.<sup>47</sup> A kezében locsolókannát tartó *Öntöző lány* közel kétszeres életnagyságúra felnagyított, műkőből készített változatát – amelyet Soproni Stöckert Károly közreműködésével kivitelezett – az 1950-ben tartott Tavaszi Mezőgazdasági Kiállításon állították fel.<sup>48</sup>

Ebben az időszakban egyre kilátástalanabbnak tűnt számára a művészi pálya, családjáról pedig gondoskodnia kellett (1949-ben megszületett harmadik gyermeke). Restaurátori állást kaphatott volna, de nem fogadta el, hiszen gyerekkorától kezdve alkotómunkára készült. 1947-ben inkább tisztviselői állást vállalt a Ganz Vagon- és Gépgyárban, amelynek sportegyesületében egyébként is vívott. (Ennek emlékét őrzi *dr. Marosi Miklósról* 1947-ben készített bronzplakettje.<sup>49</sup> A vívóöltözetű férfiportré alatt a klub neve: GTE.) Csak 1951-től kezdhetett ismét független művészként dolgozni. Félig romos műteremhez jutott, amelyet maga állított helyre a Várbazárban. 1955 végén ugyanitt Megyeri Barnával műtermet cserélt, abban dolgozott élete végéig.

A Dabóczi kedvelt témáját adó sport az ötvenes években kiemelt állami támogatottságot élvezett Magyarországon. 1949-ben *Kitörés* címmel készített a vívószobrot, 1951-ben mintázta gipszből a *Vívó*, továbbá terrakottából az *Úszónő* illetve, a *Röplabdázó lány* alakját. (Utóbbi művét porcelán változatban sokszorosították.) Alkotásain érezhető, hogy készítőjük a műveket, aki maga is versenyszerűen sportolt. 1952-ben sporttársa, *Klell Kálmán* vívó – civilben fotóművész – gipszportróját készítette el.

Szókimondó természetével nem sok hívet szerzett magának a művészeti élet hivatalos irányítóinak körében, így nem csoda, hogy jó ideig alig kapott komolyabb köztéri megbízást. Szomorúan nézte,

45. Új szobrok a Székelyföldön. Szépművészet, 1944/6. 207. o.

46. Diós István (főszerk.): Magyar Katolikus Lexikon. V. kötet (Homo-J). Szent István Társulat, Bp., 2000. 209. o.

47. I. Magyar Képzőművészeti Kiállítás. Katalógus. Bp., 1950. 11. o.; II. Magyar Képzőművészeti Kiállítás. Katalógus. Bp., 1951. 12. o.

48. Román József – Z. Gács György: Tavaszi Mezőgazdasági Kiállítás. Szabad Művészet, 1950/3-4. 135–136. o.

49. Szigeti István: i. m. 15. o.



hogy – bár javasolták az alkotók sorába<sup>50</sup> – a legjelentősebb sport témájú munkákra (például az épülő földalatti vasút Népstadion állomásának tervezett szobrászati díszítésére) a megbízásokat más, a versenysporthoz általában keveset értő művészek kapták.

A pályázatokkal sem volt igazán szerencséje. Részt vett a *Hunyadi János* lovas szobrára 1951-ben meghirdetett pályázaton. Dabóczi a reneszánsz hagyományokban gyökerező pályaművének lovas szobra formai megjelenésében emlékeztet Verrocchio híres Colleoni-szobrára. Amíg azonban Colleoni egész lényéből a harci erejében – és csak abban – bízó condottiere gőgje sugárzik, Hunyadi bátor tekintete messzebb, talán valamerre az erdélyi havasok felé tekint. (A pályázatot, amelyre hatvannégy művész küldött be tervet, Pátzay Pál nyerte,<sup>51</sup> az ő szobrát állították fel 1956 nyarán Pécs központjában.)

Indult a Dózsa György emlékművére kiírt pályázaton is, amelyre százötvenhat pályamű érkezett. Dabóczi terve a korszak hagyományosnak tekintett emlékmű-állítási szokásaihoz igazodott. Középen, magas talapzaton Dózsa köpenyes-kardos vezéri alakja állt. A posztamenshez kétoldalt ék alakban egy-egy nagyméretű, a felkelt parasztságot szimbolizáló dombormű simult. A művész hagyatékában fennmaradt az emlékmű főalakjának bronzba öntött kismintája. Az alkotás erőt és méltóságot sugároz, de mentes bármiféle fővezéri póztól és az ötvenes években elvárt „forradalmi lendülettől”. Másfélszeres vagy kétszeres életnagyságban a szobor a korszak egyik legjobb történelmi emlékműve lehetett volna. A pályázatot az 1953. júliusban kihirdetett döntés szerint Kiss István nyerte, akinek alkotását hosszas huzavona és átformálás után 1961-ben állították fel a Krisztinavárosban. Dabóczi Mihály kétezer forint összegű munkajutalomban részesült.<sup>52</sup>

Az *Ady Endre*-szoborpályázaton, 1953 májusában sem Dabóczi nyert, pályaműve harmadik helyezést



*Dózsa György (emlékmű terve), 1953*

ért el.<sup>53</sup> Ady egészalakos szobrával szerepelt az 1955-ben tartott VI. Magyar Képzőművészeti Kiállításon.<sup>54</sup> (Évekkel később Csorba Géza készítette el a költő Liszt Ferenc térre kerülő bronzalakját.) Ady személyisége azonban továbbra is foglalkoztatta Dabóczit. A hatvanas évek végén életnagyságúnál nagyobb méretű *Ady-fejet* faragott kőből, az 1977-es centenáriumi Ady-kiállításra hatvankét centiméteres szobrot készített gipszből.

53. Az *Ady szoborpályázat*. Irodalmi Ujság, 1953. május 21.

54. Fehér Zsuzsa: A VI. Magyar Képzőművészeti Kiállítás néhány szobra. Szabad Művészet, 1956/1. 29. o.

50. Szabad Művészet, 1951/7. 335-336. o.

51. A *Hunyadi János lovasszobor pályázata*. Szabad Művészet, 1951/7. 336. o.; A *Hunyadi és Kossuth szoborpályázat*. Szabad Művészet, 1951/11. 508. o.

52. A *Dózsa György szoborpályázat eredménye*. Magyar Nemzet, 1953. július 10.

A család ezekben a nehéz években különösen sokat jelentett a művészeknek. 1951-ben Viola lányáról, 1952-ben *feleségéről* készített fejportrét. Kisebbik fiát, Ákost kedves terrakotta gyerekfej-portrén örökítette meg. 1953-ban remek *Önarcképet* mintázott magáról. A szikár arcvonású fej gondoktól barázdált homloka alól egyenes, tiszta tekintet néz előre.

Fazekas Mihály népszerű hőse, *Lúdas Matyi* alakját terrakottában majd bronzban is megörökítette. A könnyed hangvételű, kedves alkotás Fazekas Mihály hősét mezítláb, kezében vándorbottal, jobb lábánál lúddal ábrázolja. (Matyi alakjához Zoltán fia állt modellt.) Kőből kifaragott, életnagyságú változatát később Budafokon, az általános iskola előcsarnokában helyezték el.

Keservesen megszenvedett munka volt a Palotai Gyulával együtt készített és Győrött, 1954-ben felállított *Tanuló munkásfiatalok* kétalakos épületplasztikája az újonnan épített gépipari iskola falán. A megrendelők bizonyára elégedettek voltak: a mészkőből faragott, másfélszeres életnagyságú férfi és nőalak a hivatalosan favorizált szocreál üres sematizmusát tükrözi.

Az ötvenes évek közepén a magyar irodalom több kiemelkedő alakjának portréja került ki Dabóczi mintázófája alól. 1953-ban egy pályázaton indulva életnagyságú mellszobrot készített *Csokonai Vitéz Mihály*ról. 1955-ben mintázta meg gipszből *Apáczai Csere János* mellszobrát. Az ELTE Apáczai Csere János gyakorló gimnáziumának épületébe került kiváló portré rendkívüli kifejező erővel ábrázolja a tudós erdélyi pedagógust. *Vörösmarty Mihály* halála centenáriuma elkészítette a költő szobrát. Mindhárom mű szerepelt az Ernst Múzeumban, 1956-ban tartott gyűjteményes kiállításán.

Az 1955-ben készített *Verekedő kakasok* bravúros kompozíciójának bronzba öntött köztéri változatát évekkel később, Agárdon állították fel. (Egy további példányát a Mezőgazdasági Múzeum őrzi.)

Dabóczi Mihály számára nagy lelki megpróbáltatást jelentett szeretett felesége súlyos betegsége

55. Oelmacher Anna: *Pap Gyula és Dabóczi Mihály kiállítása*. Művészet, 1956/6. 291. o.



*Apáczai Csere János  
1955, gipsz, 75–80 cm*

és 1955-ben bekövetkezett halála. Palatinus Viktória zokszó nélkül áldozta fel saját művészi pályáját férje boldogulásáért és – mindenekelőtt – a családért, így elvesztése hatalmas megrázkódtatás volt.

1956 tavaszán Pap Gyula festőművésszel együtt nyílt gyűjteményes kiállítása az Ernst Múzeumban, ahol ötvenöt alkotását láthatta a közönség. „Sokoldalú, témagazdag, formailag is változatos művészettel találkozunk itt, amely a népiesek szándékaival tart bizonyos rokonságot” – írta Dabóczi tárlatáról Oelmacher Anna, aki csupán „az elmélyült, szocialista emberséget” hiányolta a művekből.<sup>55</sup> A kritika elis-

56. c. p. [Cifka Péter]: *Dabóczi Mihály kiállítása*. Művelt Nép, 1956. május 20.





Műteremben

merően szólt tömör kompozíciós rendszeréről, portréi jellemábrázolásáról és állatszobrai eleven-ségéről.<sup>56</sup> A legjobb jellemzést Pogány Ö. Gábor írta Dabóczi alkotásairól. „Legtöbb figuráját zártan, visszatartottan komponálta, egészalakos ábrázolásai is elférnek egy-egy márványtömb síkjai között. Széles gesztusok nem lazítják fel szobrait, ideges lendület nem mozgatja meg mintáit; a drámaiságot inkább belső feszültséggel érzékelteti, a szenvedélyt a formák súlya zabolázza meg. A modern magyar szobrászat legnemesebb nemzeti vonásai között tartjuk számon ezt a nagyvonalúságot” – olvasható a kiállítás katalógusában.<sup>57</sup>

## Régi és új utakon

A magyar társadalom 1956. november utáni hangulata több alkotását áthatja. Az 1957-ben mintázott *Félelem* terrakotta kisplasztikáján érezhető a megtorlások légköre. Ugyancsak 1956 utóhatása sejlik át az 1964-ben körtefából faragott *Menekülő* kisplasz-

tikáján. A vállán cipelt kis zsákjával előrehajló, de ebben a pozícióban is óvatosan visszatekintő asszony arca kidolgozatlan. A sok ismeretlen nő egyike, aki aggódva néz hátra: tényleg túljutott-e a határ immár biztonságot jelentő, túlsó oldalára? A szoboralak ábrázolhat erdélyi asszonyt, ám a mai nézőt leginkább az 1956 novembere után, a zöld háton vagy a nevezetessé vált andai (mosontarcsai) hídon Ausztria felé menekülőkre emlékezteti.

Dabóczi Mihály egyik kisplasztikai remeklése az 1957-ben mintázott, bronzból öntött *Kis lovas*.<sup>58</sup> A hagyományos lovas szobrokkal ellentétben nem a ló alapozza meg a kompozíció dinamikáját, hanem a rajta ülő meztelen kisfiú alakja, amely egyszerre tükröz kedves esetlenséget és azt az erős akaratot, amire csak kisgyerek képes. Hunyadi-szoborterve mellett ez a mű is mutatja, milyen remek lovas szobor kerülhetett volna ki a művész keze alól, ha lehetőséget kap nagyméretű, köztéri kivitelezésére. Ez idő tájban, 1959-ben mintázta a *Tavaszi* című bronz kisplasztikáját.

58. Művészet, 1960/10. 39. o.



Kis lovas (adatai a 43., 44. képnél)

Az ötvenes évek közepén meginduló lakótelep-építésekhez kapcsolódóan több zsánerszoborra kapott megbízást. Kazincbarcikán, a város főútján álló házakra 1955-ben a *Tavaszi*, a *Nyár* illetve az *Ősz* sámtos terrakottából készült domborműveit mintázta. Budapesten a Kerepesi úti lakótelepen öt művét állították fel, amelyek a szocreál üres sematizmusán túllépő, élettel teli, közvetlen hangú alkotások. 1956 nyarán két kútszobra (*Kisfiú hallal*, *Kislány békával*) került a lakótelep Jakab Károly (ma Szervián) utcai óvodájának kertjébe.<sup>59</sup> A mészkőből készült kis figurák hamar a gyerekek kedvencei lettek. A *verekedő kakasokat* illetve két *mackót* ábrázoló egy-egy domborműve erkélyelőzéken látható. Az *Anya gyermekével* életnagyságú, kőből faragott szobra 1958 óta áll a Kerepesi út 78/b. számú lakóház előtt.<sup>60</sup> (A mű 1955-ben, carrarai márványból faragott, *Szeretet* című alapváltozata népiesebb hangvételű: a kompozíción az ülő anya a leginkább vidéken használt nagykendővel öleli magához kisgyermekét.) Az al-

59. Ország – Világ, 1956. augusztus 27.

60. Rajna György: i. m. 479–480. o.; Lett Miklós (szerk.): *Zugló szobrai és emléktáblái*. Herminamező Polgári Köre, Bp., 1996. 30–31. o.

bertfalvai lakótelep épületeinek bejáratai fölé 1957-ben *gyerekjáték-jeleneteket* ábrázoló hat domborművet készített. Az új lakóépületekhez kötődő díszítőplasztikai tevékenységének záróműve a *Hallal küszködő fiú*, amelyet a Műcsarnok mellett 1962-ben tartott szabadtéri szoborkiállítás<sup>61</sup> követően a XI. kerületi Daróci út 38-42. számú épület kertjében állítottak fel, majd 1965-ben átvitték az Ulászló utca 78. számú ház elé. A mészkőből faragott alkotáson kisfiú küzd egy hatalmas harcsával. (Körülötte a kis park időközben autóparkolóvá változott, így célszerű lenne módosítani a szobor elhelyezésén.) Figyelemre méltó, hogy a művész – köztéri művei többségéhez hasonlóan – valamennyi lakótelepi alkotását saját kezűleg faragta ki.

Nagy öröme szolgált, hogy az 1935-ben mintázott *Fürdőző nő* szobra végre köztérre kerülhetett. Az alkotás saját maga által mészkőbe faragott változata 1958-ban kapott helyet a nagykőrösi kórház parkjában, *Higiénia* (valójában *Hügieia*) néven. Hügi-

61. D. Fehér Zsuzsa: *A Műcsarnok szabadtéri szoborkiállítása*. Művészet, 1962/7. 17. o.





Hügieia faragása

eia a görög mitológiában Aszkléposznak, a gyógyítás istenének a lánya, az egészség megszemélyesítője. Az életerőt, egészséget és nőiséget sugárzó alkotás tökéletes Hügieia – senki sem hiányolta kezéből a kehelyre csavarodó kígyót.

Dabóczi fiatal korától kezdve szerette a fát, és mindig szívesen faragott. Kedvelte a fa melegségét, a lágyabb formák lehetőségét, élvezte a fában rejlő sajátos színváltozásokat, évgyűrűket, csomókat. Ahogy a fából kibontotta a figurát, szinte megszólalt az anyag. Az ötvenes évek közepén egyenesen fába mintázott szobrai nyitották meg az utat számára az új

62. Tóth Vilmos: A Farkasréti temető. II. rész. Budapesti Negyed, 2003/3. 448. o.

formanyelv irányába. Az 1957-ben cédrusfából készült ülő Mackó figurája és a következő évben faragott Kukorékoló kakas a hagyományosnak mondható állat-ábrázolások sorába tartozik, igaz, egyre erőteljesebb egyéni hangvétellel. 1958-ban faragta ki diófából ihletett szépségű alkotását, az Álom című kompozíciót, amely azt tanúsítja, hogy a maga számára mintázott művei sokkal modernebb felfogásúak, mint a hivatalos megrendelésre, köztérre készült szobrai. Ebben az időszakban készítette a Holló és a Bagoly szobrát. Ezek a letisztult formájú alig negyven centiméter magas, fából faragott állatok igazi egyéniségek, később – az Öklelő bikához hasonlóan – több változatban is elkészítette őket a művész. 1960-ban cédrusból faragott Mosolygó című nőalakját a Művelődési Minisztérium vásárolta meg. Ekkor készült a rendkívül finom vonalú Térdelő női torzó, illetve Fejetlen női torzó. (Előbbi kolozsvári, utóbbi svájci magángyűjteményben található.)

Ebből a korszakából kisplasztikai alkotásai közül az 1959-ben terrakottából készített Első lecke érdemel kiemelés. A hagyományos szobrászati eszközökkel megfogalmazott kompozíció (a térdén ülő kislányának magyarázó fiatal nő) a családi harmónia, a gyermeki játékosság kedves ábrázolása.

Elhunyt felesége, Palatinus Viktória Farkasréti temetőben lévő sírjára Dabóczi a Szeretet című alkotást készítette.<sup>62</sup> Az 1958-ban mészkőből kifaragott és a következő évben felállított félalak – a gyermekét magához ölelő anya – lényegében a Kerepesi úti lakótelepen látható Anya gyermekével szobor felső részének újramintázott változata.

A gödöllői temetőbe 1959-ben egy orvosprofesszor felkérésére nagyméretű feszületet készített,<sup>63</sup> amely elemi erővel jeleníti meg a keresztre feszített Jézus kínhalálát. A drámai hatást fokozza, hogy az általános ábrázolásoktól eltérően Jézus kezét nem a tenyerén, hanem a csuklóján átverve szögezték a keresztre. Krisztus alakja a szenvedés mellett azt az áldozatot is kifejezi, amelyben már jelen van a feltámadás reménye. Erre utal a talapzat felirata is:

63. Erdőssy Béla: i. m. 65. o.

Áldozatod / erejével / új életre / ébredünk. A megrendelő szüleinek sírja fölé került alkotáson – a professzor kívánsága szerint – nevek nem szerepelnek, így az napjainkra egyfajta kegyhellyé vált a temetőben.

Életművében külön csoportot képviselnek az épületplasztikai alkotások. A budapesti Rákóczi úton álló, XVIII. században épült Szent Rókus-kápolna 1944–45-ben, majd 1956-ban súlyos sérüléseket szenvedett a harcok során. 1957 és 1958 között Lux Kálmán tervei szerint restaurálták, ekkor pótolták a homlokzat elpusztult szobrai is. A főhomlokzat szoborfülkéiben álló Árpád-házi szentek közül Dabóczi 1957-ben Szent Margit alakját mintázta meg.<sup>64</sup> A domonkos apácák ruháját viselő nőalak jobbában lilom, bal kezében kereszt és könyv. Bár a szobor stílusában inkább az egykori római iskola irányzatához köthető, harmonikusan simul a kis barokk templom összképéhez.

A debreceni Csokonai Színház 1865-ben épült Szkalnitzky Antal tervei alapján, romantikus, historizáló stílusban. Az épületről a Marschalkó János mintázta, súlyosan megrongálódott szobrokat el kellett távolítani. A két oromzati alkotást 1956-ban, a fülkében lévő hat szobrot 1959-ben vették le az épületről. A bizánci és mór stíluselemeket hordozó, gazdagon díszített homlokzattal csak leegyszerűsített formák harmonizálnak. Ehhez igazodva, mintázta meg a művész Kölcsey Ferenc egészalakos, másfélszeres életnagyságú kőszobrát,<sup>65</sup> amely 1960-ban került a helyére. A 240 centiméter magas szobor nemesen egyszerű ábrázolásmódján a harmincas évek Novecentójának stílustörekvései érződnek. Kár, hogy a Himnusz költőjét ábrázoló remek alkotás nem önálló köztéri szobor, csak épületdísz a színház emeleti részén.

A Gellért Gyógyfürdő várócsarnokában a négy évszaktot szimbolizáló alakok közül Dabóczi a Tavaszt mintázta 1961-ben. A fehér márványból, másfélszeres életnagyságban kifaragott női akt meztelenségét hangsúlyosan kiemeli a háta mögött tartott, dereka

64. K. Pintér Tamás – Kaiser Anna: Budapesti templomok. Corvina, Bp., 1993. 109. o.

65. Sz. Kürti Katalin: Köztéri szobrok és épületdíszítő alkotások Debrecenben és Hajdú-Bihar megyében. Hajdú-Bihar



Gábor Áron mellszobra, 1956, bronz, 80 cm  
Diósgyőr, Öntödei Technikum előkertje

alá leengedett lepel. A remekül megformált női test erotikus megjelenését a bal lába mögötti, térdmagasságú antik görög amfora vetíti vissza a mitológia világába. Csongrádon, a Termál fürdő télikertjében 1963-ban a Fekvő nő mészkőből faragott szobrát helyezték el.

A Magyar Tudományos Akadémia XIX. század közepén épült székházának Duna-partra néző oldal-homlokzatára 1962-ben az Archeológia allegorikus alakját formázta meg. A klasszicizáló stílusú, görögös

Megyei Tanács, Debrecen, 1977. 89. o.; Szamosújvári Sándor: Egy Erdélyből jött szobrászművész élete és debreceni alkotása. Erdélyi Tükör, 1991/2. 26. o.



szépségű nőalak jobb kezében amforát tart. 1968-ban állították fel a budai Várban az egykori királyi palota újjáépített épülete Oroszlános udvarra néző homlokzatára a második világháborúban megsérült, majd lebontott négy szobor egyikének pótlásaként, az *Erő* kétszeres életnagyságú, szimbolikus alakját.<sup>66</sup> Az Erőre gondolva, ösztönösen férfit ábrázoló művet képzel el az ember. Dabóczi viszont nőalakot mintázott, a bal lába mellett tartott pajzson látható orosz-lánfej a bátorság és az erő jelképe.

A magyar történelem jelenik meg *Gábor Áron* mellszobrán. Az 1848–49-es szabadságharc székelő ágúöntőjének alakja korábban is foglalkoztatta a művészt. Mivel az 1944-ben félig már kész, egészalakos kőszobrot nem sikerült kivitelezni, némi kárpótlást jelentett számára, hogy az 1956-ban mintázott mellszobrot 1960-ban, Diósgyőrben felállították az Öntödei Technikum kertjében. A meglehetősen Budapest-központú művészetkritika kevés figyelmet szentelt ennek a kiváló portrénak. A művész nem az uzoni csatában elesett hőst vagy a tántoríthatatlan hazafit ábrázolta. A szabadságharc ügyéért vasakarattal dolgozó, bőrkötényes, kétkezi vasöntőnek akart emléket állítani, amit itt, Diósgyőrben mindenki megértett. Apró, de a művész számára fontos jelzés, hogy Gábor Áron durva bőrköténye fölött, egy kis darabon látható a kigombolt zeke, rajta székelő ruhadísszel. (Korábban Kőrösi Csoma szobrán figyelhető meg a szülőföldhöz tartozást kifejező, finom utalás.) Dabóczi alkotása az egyik legsikerültebb, ugyanakkor talán a legkevésbé ismert Gábor Áron-emlékmű a Kárpát-medencében.

A Zsolnay Porcelángyár számára a *Fésülködő nő* szobrát készítette 1961-ben. „Kecsesen fésülködő nője szikrázóan modern, mégis reális kis szobor” – írta művéről Révész Zsuzsa.<sup>67</sup> Az alkotás nem előzmény nélküli: 1958-ban, cédrusfából faragta első változatát. A fából készült példányon jobban érvényesül a forma szépsége. A hátul összefogott lófarok vízszintese a szoboralak álló testhelyzete ellenére mozgást és lendületet kölcsönöz az alkotásnak.

66. Új szobrok a Várban. *Hétfői Hírek*, 1968. március 4.

Ugyancsak 1958-ban mintázta a *Kis kócsag* karcsú alakját, amelyet a Hollóházi Porcelángyár sokszorosított. Sajnos a színesre festett porcelán keveset ad vissza a bronzba öntött kompozíció tiszta és elegáns megjelenéséből. Ez esetben is igazolódott a régi megállapítás, hogy az erős szín megöli a formát.

## Modern formák vonzásában

Köztéri alkotásain a szobrásznak a megrendelői igényekhez kellett igazodnia, saját műtermének falai között azonban egyre modernebb alkotások készülhettek. A sokévi elzártság után, 1961-ben hosszabb időt tölthetett Franciaországban. Ekkor mintázta meg Párizsban legidősebb gyermeke, az 1956-ban emigrált Zoltán fejportréját. Érdekes alkotása az *Elisabeth* című, szintén Párizsban mintázott kisplasztikája. A fiatal női akt a *Fürdőző nő* klasszicista megformálása után a hatvanas évek elején a modern szobrászat új elemeit és friss lendületét tükrözi, anélkül, hogy lemondana a rejtett mozdulatok gazdag ábrázolásáról: különös lábtartás, elforduló test, enyhén lehajtott fej. (A szobor bronzba öntésére csak jóval később, 1976-ban került sor.) Külföldi útja során Dabóczi személyesen tapasztalhatta a legújabb szobrászati törekvéseket. Találkozott Giacomettivel, és járt Hans Arp meudoni műtermében.

Hazatérése után kisplasztikáin új formákkal és anyagokkal kísérletezett. 1961-ben mintázta, majd 1963-ban faragta vörös márványba Csók című kompozícióját, amelyen Rodin világhírű művéhez hasonló hatást tudott elérni – már-már Henry Moore világához közelítő művészi eszközökkel.

A Béke című alkotása diófából faragott nőalakot ábrázol galambbal – a korszak elcsépelt sablonjai nélkül. Az 1962-ben, fából és bronzból egyaránt elkészített *Emberpár* egymáshoz simuló és egymásban szinte feloldódó férfit és nőt ábrázol. A cédrusfából faragott *Lunátikus* karcsú, álló testén egyenes vonalú minden, csupán az eget kémlelő fej kissé fél-

67. Révész Zsuzsa: *Két nagyműtű porcelángyárunk jelene. Művészet*, 1961/10. 17. o.

rebillent tartása hoz némi rejtett lendületet a holdkóros férfit ábrázoló kompozícióba. A szobor sikert aratott a X. Országos Képzőművészeti Kiállításon.<sup>68</sup> Az 1963-ban mintázott, bronzból öntött *Gyász* súlyos tartalmat hordoz – a hatvanas évek legmodernebb művészi látásmódjával. A végletekig leegyszerűsített formákból szinte nem marad más, csak a magány és a kín.

Letisztult formanyelvű a *Kubikos* egy méter magas, diófából faragott alakja. Az ásójára támaszkodó férfialak szinte frontálisan zárt kompozíciójának a fej leheletnyi elfordítása és a bal láb ásóra helyezése ad mozgást és lefojtott dinamikát. A lantját pengető *Zenebohóc* inkább reneszánsz udvari dalnok, mint cirkuszi pojáca alakját idézi. Az *Anyu* csókja szintén a modern formák példája. A *Magány* nőalakja az önmagába húzódást, a külvilágtól való teljes elzárkózást fejezi ki – túlhangsúlyozott drámai hatások nélkül. Ugyanezt a hangulatot viszi tovább a *Szomorú lány* inkább elgondolkodónak tűnő mellszobra, valamint a *Szomorúság* magába burkolózó nőalakja.

Alig fél méter magas, mégis monumentális hatású az 1963-ban, mészkőből faragott *Fájdalom*. A művész az ülő férfialak szétvetett lába és a hátrahanyatló fejét fogó bal keze ellenirányú mozgásával érezteti a vonagló testi fájdalom erejét és romboló hatását. Azt az állapotot, amikor minden mindegy, amikor az ember ordítani is fásult. Aki átélte tébolyító erejű fizikai fájdalmat, amelyet gyógyszer sem csillapít, egyetértően bólinthat a kubista eszközökkel megfogalmazott, szuggesztív alkotásra.

Az egyházművészet ebben az időszakban is foglalkoztatta. Kiemelkedő alkotása az 1964-ben faragott *Szenvedő Krisztus*, amely gótizáló stílusban, expresszív erővel jeleníti meg Jézus haláltusáját.<sup>69</sup> (A fejszobornak 1978-ban terrakotta és bronz változata is készült.)

1965-ben Kondor Bélával együtt nyílt gyűjteményes tárlata – 1956 után immár másodszor – az Ernst

68. *Pest Megyei Hírlap*, 1965. szeptember 28.

69. Erdőssy Béla: i. m. 65. o.

70. N. Péntes Éva: *Dabóczi Mihály szobrászművész kiállítása. Katalógus. Ernst Múzeum, Bp., 1965.*



*Zenebohóc, 1963, körtefa, 50 cm  
Budapest IX. Kerületi Önkormányzat*

Múzeumban. N. Péntes Évának a katalógusban megjelent írása szerint Dabóczi művészetét „a klasszikus hagyományokra épülő, de az akadémikus szabályokon túllépő ábrázolásmód és a népi motívumokat kereső plasztika” jellemzi.<sup>70</sup> Egy másik kritika a művész formáló készsége mellett tömörebb, modernebb szobrászati nyelvét és könnyed stílusát emelte ki.<sup>71</sup>

Köztérre kerülő nagyméretű alkotásai továbbra is a klasszikus formákból építkeztek. *Thália* mészkőből

71. F. J. [Frank János]: *Dabóczi Mihály. Élet és Irodalom*, 1965. szeptember 4.

faragott szobrát 1964-ben Martfűn, a Tisza Cipőgyár kultúrháza előtt állították fel. Egyszerű, mindenki számára érthető a szimbólum: a fiatal lány jobb lábánál színházi maszk utal a színjátszás istennőjére. Nyírbélteken a tudószanatórium parkjában 1965-ben az *Ülő leány*, Salgótarjánban a Technika Háza előtt 1967-ben az *Ülő nő* egyszerű formai elemekkel megfogalmazott, mészkőből faragott életnagyságú szobrát állították fel.<sup>72</sup> A *Diákok* kétalakos, életnagyságú kompozíciója 1972-ben Lengyel községbe, a volt Apponyi-kastélyban működő mezőgazdasági iskola parkjába került.<sup>73</sup> Az alkotás két fiatal – ülő lány és mellette álló fiú – könnyed hangvételű ábrázolása.

Bár a Dózsa-emlékmű 1950-es pályázatán nem nyert, Dabóczit továbbra is foglalkoztatta a parasztvezér alakja. 1967-ben kiváló fejszobrot készített *Szenvedő Dózsa* címmel. A bazaltból faragott fejbe vert durva vaskorona különlegesen drámaivá teszi az alkotást. Tömörség és súlyos belső erő jellemzi az eddig méltatlanul kevés figyelmet kapott szobrot, amely a legjobb hazai Dózsa-ábrázolások egyike. 1970-ben közepes méretű bronzplakettje, a *Dózsa népe* idézte a parasztfelkelést. Az 1978-ban mintázott *Dózsa-mellszobor* szelídebb hangú. A parasztvezér fején süveg, tekintete nyugalmat és erőt sugároz. Nem a tüzes vastrónján 1514-ben megkínzott mártír, hanem a csata előtt álló hadvezér portréja. Végül ez a változat került köztérre, 1980-ban a Makó melletti Apátfalván, az iskola kertjében állították fel.

Szeghalom megrendelésére 1966-ban Sebes György másfélszeres életnagyságú mészkből faragott mellszobrát 1969-ben szülőfalujában, a Mecsek lábánál fekvő Szászvár főterén avatták fel.<sup>74</sup> (Kiss György a 19. század második felében és a 20. század elején alkotott, nevéhez olyan jelentős közteri alkotások fűződnek, mint Veres Pálné budapesti ülő márványalakja, a szombathelyi Berzsényi-szobor vagy a pécsi székesegyház apostol-szobrai.)

1966-ban másodszor tett rövid tanulmányutat Franciaországban. Ez idő tájt mintázta a *Csapott fej* című kisplasztikát, amely kubista eszközeivel a legmodernebb szobrászati törekvések felé forduló érdeklődését jelzi. (Az alkotás nem előzmény nélküli, a kompozícióval már a húszas évek elején is kísérletezett.)

Az 1967-ben bronzból mintázott *Kiáltó* hihetetlen indulatokat szabadít fel. A mindössze tíz centiméteres figurából szinte elemi erővel szakad fel a hang. Már nem kiáltás ez: maga a testet öltött üvöltés. Ereje akkor is érezhető, ha valaki hátulról nézi a kis szobrot. A keresztirányú mozgások csak fokozzák a kompozíció erejét és lendületét.

Néhány kisplasztikáján az ólom is megihlette. Modern formák jellemzik a *Küzdelem (Birkózók)* című, 1967-ben ólomból mintázott erőteljes alkotását, amelyen egymásnak feszülő két test vehemens harca látható. (Ezt a kisplasztikát rézből is elkészítette a művész.) Ekkor készült a *Gondolkodó* letisztult alakja is. Formakésztségét tükrözi az 1974-ben szintén ólomból készített Viharban. A szélnek feszülő fiatal nő haját és szoknyáját elemi erővel fújja a viharos szél.

Az ólom azonban túl képlékeny anyagnak bizonyult számára, nem pótolta a közvetlenül kőbe vagy fába faragás alkotói érzését. (Jól érzékelteti a különbséget, hogy a Viharban szobrának évekkel korábban, fából faragott változatában a visszafogottabb ábrázolásmód ellenére több az erő.)

A hatvanas évek közepén újrafogalmazta az Ök-lelő bika alakját. A plasztikai kidolgozottság helyett, a mozdulat ábrázolására került a hangsúly. Egészen kicsi, szinte csak jelzett a szarv, viszont karcsúbb az állat teste. Mégis több benne az erő, a lendület. A bronzszobor egy-egy változata a Magyar Nemzeti Galériába illetve a Mezőgazdasági Múzeumba került. A hetvenes évek közepén vöröses színű andezitből faragta ki a bikát.

74. Népszabadság, 1969. augusztus 20.

Külön figyelmet érdemel Dabóczi éremművészeti munkássága, amelyről a harmincas évek alkotásai kapcsán már szó esett. Vívó pályafutásának utolsó, levezető állomása az OSC volt, az egyesület számára 1958-ban készített díjérmét.<sup>75</sup> Szeretett első felesége halála után, egy rosszul sikerült, rövid életű házasságot követően, az újra megtalált otthoni boldogságot és harmóniát dokumentálja a *Márta feleségem* című érem, amelyet az 1964. augusztusi esküvőjüket követő évben mintázott. (Később, 1978-ban ismét érmen örököltette meg felesége arcvonásait.) 1970-ben Anna Laura unokájáról mintázott bronzérmét, a gyermekportrékon gyakori negédesség nélkül.

1965-ben készült *A könyv diadala*. Az érem előlapján olvasó férfi és nő látható a hatvanas évek lakókörnyezetében, a falon könyvespolccal. A hátlapon betűkkel körbevett három kötet jelképezi az írott szó erejét és fontosságát. 1970-ben *Bartók-sorozat*ot készített, az első darabon a komponista profilja látható. A fekvő téglalap alakú plaketten, átlós irányban zongora billentyűsora húzódik, tőle jobbra ül a zeneszerző. Az alkotáson nem a portrészerűség dominál, hanem a Bartók zenéjét jellemző expresszív erő. A másik két plakett *A fából faragott királyfi* címszereplőjét, illetve *A kékszakállú herceg vára* belső termét ábrázolja, a zárt ajtókkal. (Csak sajnálhatjuk, hogy a harmadik színpadi mű, A csodálatos mandarin plakettjét nem készítette el.) Az 1977-ben mintázott *Zongorista nő* című egyoldalas bronzérmén a Bartók-portré markáns megfogalmazásával szemben inkább a finom harmónia dominál.

1973 és 1978 között egész éremsorozatot mintázott madarakról. Ezek az alkotásai: *Gólyák*, *Sirályok*, *Erdei pletyka*, *Madárvonulás*, *Baglyok*, *Repülő galambok*, *Szulákok*, *Szirti sas*, *Nádirigó fészek*, *Kócsagcsalád*. A természet szeretete és a tiszta formák jellemzik az éremsorozatot, legerőteljesebb darabja a *Vonuló darvak* szabálytalan alakú plakettje. Érmei

75. Szigeti: i. m. 16. o.

76. G. Héri Vera (szerk.): Budapest és az éremművészet. Katalógus. Magyar Nemzeti Múzeum, Bp., 1973. 20-21. o.

77. Csengeryné Nagy Zsuzsa (szerk.): A budapesti XVII. FIDEM kongresszus nemzetközi éremkiállítása. Katalógus. Magyar Nemzeti Galéria, Bp., 1977. 215-216. o. és 1274. kép.



*Johannes Oekolampad* , 1979, bronz, ø 9,5 cm  
magántulajdon, Svájc

egy részét a Budapest egyesítése centenáriumának tiszteletére a Magyar Nemzeti Múzeumban 1973-ban rendezett nagyszabású tárlaton láthatta a közönség.<sup>76</sup> A FIDEM 1977-ben a Magyar Nemzeti Galériában tartott nemzetközi éremkiállításán a Baglyok című érme és A fából faragott királyfi plakettje szerepelt,<sup>77</sup> az 1977-ben illetve 1979-ben rendezett soproni I. és II. Országos Érembiennálén madarakat ábrázoló érmeivel vett részt.<sup>78</sup>

1977-ben történelmi témájú portréi sorában Lakner Kristóf emlékérmét készítette el, amelynek előlapján Sopron egykori híres polgármesterének korabeli, XVII. századi ruhát viselő mellképe, a hátlapon a város címere látható. Egyik svájci útja során, 1979-ben mintázta *Johannes Oekolampad* éremportróját. A református teológus mellképe mellett, a háttérben a bázeli Szent Leonard-templom látható. Egyik legszebb érme az 1979-ben készült Archeoló-

78. Baranyai Judit (szerk.): I. Országos Érembiennále Sopron. Katalógus. Magyar Hirdető, Sopron, 1977. 22. o.; Uő. (szerk.): II. Országos Érembiennále Sopron. Katalógus. Magyar Hirdető, Sopron, 1979. 17. o.

72. B. T.: Fehér nő a zöld ligetben. Nógrád, 1967. július 16.

73. Bai József: Lengyel. Kastélypark. Tájak – Korok – Múzeumok Kiskönyvtára 366. szám. TKM Egyesület, Bp., 1989. [14. o.]



gia. Az egyoldalas bronzérmen csonka tetejű dór oszlop látható, mellette női szobortorzó. A nagyvonalúan leegyszerűsített kompozíció tiszta formáival egyszerre sugároz erőt és művészi eleganciát.

1967-ben kis telket vásárolt Nagymaroson, ahol újra közel kerülhetett a természethez. Ez a közvetlen kapcsolat a fákkal, gallyakkal, gyökerekkel, egészen különleges alkotásokat ihletett, amelyek nem egyszer avantgárd formában öltöttek testet.

A szenvedély hatja át az 1970-ben, diófából mintázott, karját magasba nyújtó *Elektra* alakját, akinek fanatikus gyűlölete szinte az eget ostromolja. A kis-méretű kompozícióból szinte sugárzik Aiszhülosz, Euripidész, illetve Szophoklész tragédiájának feszültsége, a megölt apja emlékét hajthatatlanul őrző lány nemes érzéseinek és bosszúja véres diadalának keveredése. Az *Emberpár* 1974 körül ismét megformált változatának címe Szerelem is lehetne. Az ezúttal nagyobb méretű, körülbelül 65 centiméter magas, körtefából faragott alkotás a testi szerelem egyszerre erotikus és finoman visszafogott megjelenítése. Nincs jelentősége az arcvonásoknak, a zárt formák harmonikus egységet képeznek a mély érzelmeket kifejező belső tartalommal.

A hetvenes évek közepén eljutott a nonfiguratív ábrázolásig. Nem a figuralitás öncélú mellőzéséről volt szó. Olyan elemi erőket vagy hangulatokat ábrázolt, amelyek fölöslegessé tették a kidolgozott formákat. E művei közé tartozik az 1975-ben készített *Viszi a víz*, amely egyik őselemünk, a víz irtózatosan sodró erejét érzékelteti. A kétféle anyagból, olajfagyökérből és körtefából kifaragott monumentális megjelenésű mű a megáradt folyó mindent elsőpró lendületét ábrázolja, páratlan dinamikával. Az olajfából faragott *Boszorkányszombat* az extatikus tobzódás és az elemi erejű őrület szimbóluma lehetne. Amíg Shakespeare Macbeth-jében a boszorkányok jósolják a tragikus vést, Dabóczi műve maga az elszabadult téboly. Ez a fantasztikus, szürrealista látomás valójában vibráló haláltánc – mindössze hatvan centiméteres alkotásba sűrítve.

A *Drapériás torzó* több változata a ruha és a mozgás kölcsönhatását, a mozdulat arcnélküli szépségét

kívánja visszaadni – fából faragott változatban. Nem egyszer – így például az 1975-ben a bakszusfa-gyökereiből készített *Gubbasztó madár* esetében – maga a fa különleges alakja diktálta a formát. Fából faragott alkotásai közül kiemelkedő jelentőségű az 1976-ban, olajfából készített *Hirosima*. A szobor terhes japán nőt ábrázol, aki rettegve néz maga elé. A fa természetes vonalait követő, azon alig valamit igazító kompozíció drámai erővel fejezi ki a kiszolgáltatottságot és a még meg sem született gyerek tragédiáját. A fa szándékosan meghagyott repedezettsége és helyenkénti foltossága a bombatámadást vetíti előre.

Érdekes és hangulatos alkotása a több mint fél méter magas *Táncoló pár*. Bár két álló alakot ábrázol, a kompozíció nem tűnik statikusnak. A férfi és nő mozdulatának zártságából különös elegancia árad a diófából faragott alkotásnak később – módosított formában – bronzba öntött változata is készült.

Méreteit tekintve egyik legnagyobb szabású munkája a Hódmezővásárhely számára készített dombormű-sorozata, a *Viharsarok*. A szakszervezet megyei székháza tanácstermében 1975-ben elhelyezett reliefek címe: *Kubikosok, Aratósztrájk, Kivándorlók, Összefogás, Gépesítés, Jövő*. A körtefából faragott hat nagyméretű (egyenként 100 x 100 centiméteres) domborművön a kétkezi munkából élő falusi emberek sorsának és mindennapi munkájának állít emléket – politikai belemagyarázás nélkül. A paraszti élet ábrázolása során a művész saját fiatalkori élményeire támaszkodhatott. (A reliefek közül néhánynak közepes méretű, bronzból öntött plakett változatát is elkészítette.)

A mondák világa elevenedik meg két, 1977-ben fából faragott művén. Arany János balladáját idézi a *Vörös Rébék* akácból faragott varjúalakja. A madár megjelenítése annyira erőteljes és fenyegető, hogy aki rá néz, annak rögtön emlékezetébe idéződnek a költő szavai: „Hess, madár!” A témakörhöz kapcsolódik a körtefából készült *Ballada*. A különlegesen felépített kompozíció egymáson álló karcsú emberalakokkal jelképezi az emberi sorsok egymásba fonódását és az ősi mítoszok világát. Érdekesség,

hogy a monda terjedését három nőalak jeleníti meg. (A műnek kétféle kivitelezésű bronzváltozata is ismert.)

Az 1945-ös orosz hadifogság mély nyomokat hagyott a szobrászban, de ezeket jó ideig nem kívánta megörökíteni. 1978-ban körtefából megfaragta a *Bajtársát vivő katonát*, szürrealista emlékművet állítva a hadifogolytábor megpróbáltatásainak és annak a bajtársi segítő erőnek, ami nélkül 1945-ban talán ő maga sem került volna haza a fogságból.

A *Rőzsevívő* alakját 1979-ben faragta körtefából. Lényegében ez a mű is torzó, hiszen nincsen válla és feje. Így viszont hangsúlyosabb maga a mozgás – a szemlélő szinte érzi a hatalmas rőzserakás gerincroppantó súlyát, amit az öregasszonynak cipelnie kell. „Meglátta az ágba nyújtózó madarat vagy a fa görcsében gyötrődő embert, és alig hántva le valamit is a fából – kiszabadította a benne rejlő szobrokat. Az »alig« annyit jelentett, hogy a test mozdulatát ötvözte az évgyűrűk kanyarjaival” – írta Dabóczi fából faragott alkotásairól 1980-ban a kiváló régész professzor, László Gyula.<sup>79</sup>

A hatvanas és hetvenes években Dabóczi rendszeres résztvevője a pécsi Országos Kisplasztikai Biennáléknak és a keszthelyi Balatoni Nyári Tárlatoknak. 1975-ben mintázta a *Táncoló lányok* című, páratlanul mozgalmasságú kisplasztikát. A három fiatal nő bronzalakját egyszerre jellemzi a lendület, a könnyed elegancia és a vibráló jókedv.

1975-ben újraformálta a Kis lovas alakját, ezúttal *Vágta* címmel. A lovon ülő kisfiú itt a vágató paripa mozgásához igazodik. A Kis lovas esetlenségével szemben, a fiú szinte egygyé forr a száguldó lóval. A kompozíció az antik hagyományokban gyökerezik. A hellenisztikus művészet kevés eredetiben fennmaradt bronzszobrainak egyike, az Égei-tengeri Eviasziget Artemiszion-foka közelében, a tenger mélyéről 1928-ban előkerült, s ma az athéni Nemzeti Múzeumban őrzött Lovagló fiúhoz hasonlóan Dabóczi sok évszázaddal később keletkezett alkotása szintén a fiatalság szilaj bátorságát és lendületét ábrázolja.

<sup>79</sup> László Gyula: *Egy derűs kiállítás szomorú megnyitója. Kézirat, 1980.*

További lovas témájú kisplasztikája az ugrató sportlovast ábrázoló *Akadály felett*. A hetvenes évek eleji alkotás nagyvonalú művészi tudással jeleníti meg az akadálypálya rúdja fölé szökkenő ló és a nyeregben megemelkedő lovas mozgását. Kár, hogy a Kis lovashoz hasonlóan, sem a *Vágta*, sem az *Akadály felett* nem került életnagyságban köztérre.

1977-ben újrakomponálta a *Csókot* is, ezúttal bronzból. A kubista szobrot az egybefonódó mozdulatok harmóniája uralja. A vörös márvány talapzaton elhelyezett kompozíció egyszerre lágy és erőteljes. Vörös homokkőből készült 1978-ban a *Pihenő nő* fektében könyöklő elegáns aktja, amely lágy harmóniájával a női szépséget testesíti meg.

Játékosan gúnyos hangvétellű a körtefából és bronzból egyaránt kivitelezett *Szatír*, amelynek másik – kevésbé szalonképes, de inkább használt – címe könnyen kitalálható a férfi fenékből kinövő, szarvakkal ékesített fejet ábrázoló kompozíciót szemlélve.

Egyik svájci tartózkodása során, 1979-ben készítette a *Kezdet* című, 31 centiméter magas művét. A legmodernebb szobrászati törekvéseket tükröző alkotáson az egymáshoz ragasztott két kőlap egyikebe embrió körvonalait véste a művész. Az egyszerű fa posztamensre helyezett kompozíció svájci magángyűjteményben található.

Különleges, egyedi alkotás az 1979-ben olajfából faragott *Halak*, amelyet a Mezőgazdasági Múzeum vásárolt meg. Az öt hal – valójában egy kis család – ábrázolását derű és magával ragadó lendület jellemzi. A két idősebb hal mögött két kisebb úszik, míg a harmadik kishal szinte észrevétlenül kandikál ki a két szülő alól. Ilyen bonyolult és dinamikus művet fából kifaragni, igazi mesterségbeli bravúrnak számít.

Az évtizedeken át Magyarországon élő és oktató és Budapesten meghalt Italo Santelli vívómesterről az 1935-ben készített érem kapcsán már szó esett. Amikor a hetvenes évek végén felmerült a gondolat, hogy a magyar vívósikerekben elévülhetetlen érdemeket szerző, 1945-ben elhunyt olasz sportember-





*Bajtársát vivő katona  
(adatai a 143. képnél)*

nek illene méltó síremléket állítani, természetesen minden hozzáértő Dabóczi Mihályra gondolt. A művész 1979-ben *Italo Santelli* és lánya Kerepesi úti temetőben lévő sírkövére 35 x 35 centiméter méretű, bronzból öntött domborművet készített a legendás olasz vívóoktató portréjával.<sup>80</sup> A sírkőre fel-

helyezett bronzplakett másolatát a művész a Testnevelési és Sportmúzeumnak ajándékozta.<sup>81</sup> Ekkor került a Sportmúzeum gyűjteményébe *Kabos Endre* olimpiai bajnok kardvívóról 1936-ban mintázott fejszobrának 1978-ban készült terrakotta példánya.

Svájcban élő Zoltán fiánál őrzött alkotásaiból 1979-ben, Bázelen,<sup>82</sup> Zofingenben<sup>83</sup> és Zürichben volt sikeres tárlata. Néhány művének másolata Svájcban síremlékként látható Lausanne, Wettingen és Baden temetőjében.<sup>84</sup>

Fából készített alkotásaiból, az életmű különös, egyedi hangulatú darabjaiból a budapesti Fényes Adolf Teremben rendeztek kiállítást. „Műveinek belső síkján egyidejűleg van jelen az érzelmileg gazdag és hűvösen fanyar, az illanó költői, s a kitapintható valóság” – írta Kovács Béla a kiállítás katalógusában.<sup>85</sup> A művész nagy örömmel készült az érdekes kiállításra, de nem érte meg a megnyitót; 1980. február 22-én, hetvenöt éves korában elhunyt. Az április 10-én kezdődő tárlatból, amelyet jó barátja, László Gyula nyitott meg, így emlékkiállítás lett.<sup>86</sup>

Dabóczi hamvait három gyermekének édesanyja, első felesége, Palatinus Viktória mellé, a Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra. Közös sírjukat a maga készítette síremlék, a Szeretet kompozíciója őrzi.

1981-ben bronzba öntötték az Öklelő bika 1952-ben mintázott változatát, amely először a II. kerületi Pitypang utcai általános iskola udvarán kapott helyet. (Amikor az iskolát átépítették, a szobrot 2000-ben a Fillér utca 29. szám alatti óvoda kertjében állították fel.)

Tápiószelén 1981-ben, a Blaskovich Múzeumban tartottak emlékkiállítást műveiből.<sup>87</sup> Eddigi legátfogóbb gyűjteményes kiállítását születése századik

évfordulója tiszteletére, 2005. január–februárban rendezték a Budapest Galéria óbudai, Lajos utcai kiállítóházában.<sup>88</sup> Ezen a tárlaton szinte minden jelentős kisplasztikai alkotását együtt láthatta a nagyközönség.

Dabóczi Mihály egyenes ember és egyenes művész volt. Híve az igaz szónak és az igaz művészetnek. Pontossága és megbízhatósága legendás volt, akárcsak segítőkészsége. A harmincas években művészetére a modern formák mellett egyaránt hatottak a székely népi gyökerek és a római iskola stílusirányzata. A hatvanas évektől kisplasztikáit az absztrakció jellemezte, néha szürrealista motívu-

mokkal, esetenként kubista hangvétellel. Élete utolsó éveiben szinte megújult alkotó ereje. Legdrágább hatású modern szobrainak többsége ekkor született.

A különböző változatokat is számítva mintegy ötszáz művet – köztük közel száz érmet, illetve plakettet – készített. Köztéri alkotásain és épületdíszítő plasztikáin, valamint néhány síremlékén kívül több mint harminc szobrárt a Magyar Nemzeti Galéria, számos művét a Testnevelési és Sportmúzeum őrzi. További alkotásai megtalálhatók hazai múzeumokban, itthoni és külföldi magángyűjteményekben. Életműve a magyar művészettörténet fontos és megőrzendő

80. Tóth Vilmos: *A Kerepesi úti temető. II. rész. Budapesti Negyed*, 1999/3. 232. o.

81. Syposs Zoltán: *A vívók szobrásza, a szobrászok vívója. Vívó Híradó*, 1980/3. 5. o.

82. Bâle; *le Centre de la l'Eglise française expose. La Vie Protestante*, 1979. augusztus 31.

83. *Ein Baselbieter und ein ungarischer Künstler. Zofingen Tagblatt*, 1979. október 15.; *Grosszügig, kraftvoll und lebendig. Badener Tagblatt*, 1979. október 25.

84. *Dabóczi Zoltán közlése.*

85. Kovács Béla: *Dabóczi Mihály. Katalógus. Fényes Adolf Terem, Bp.*, 1980.

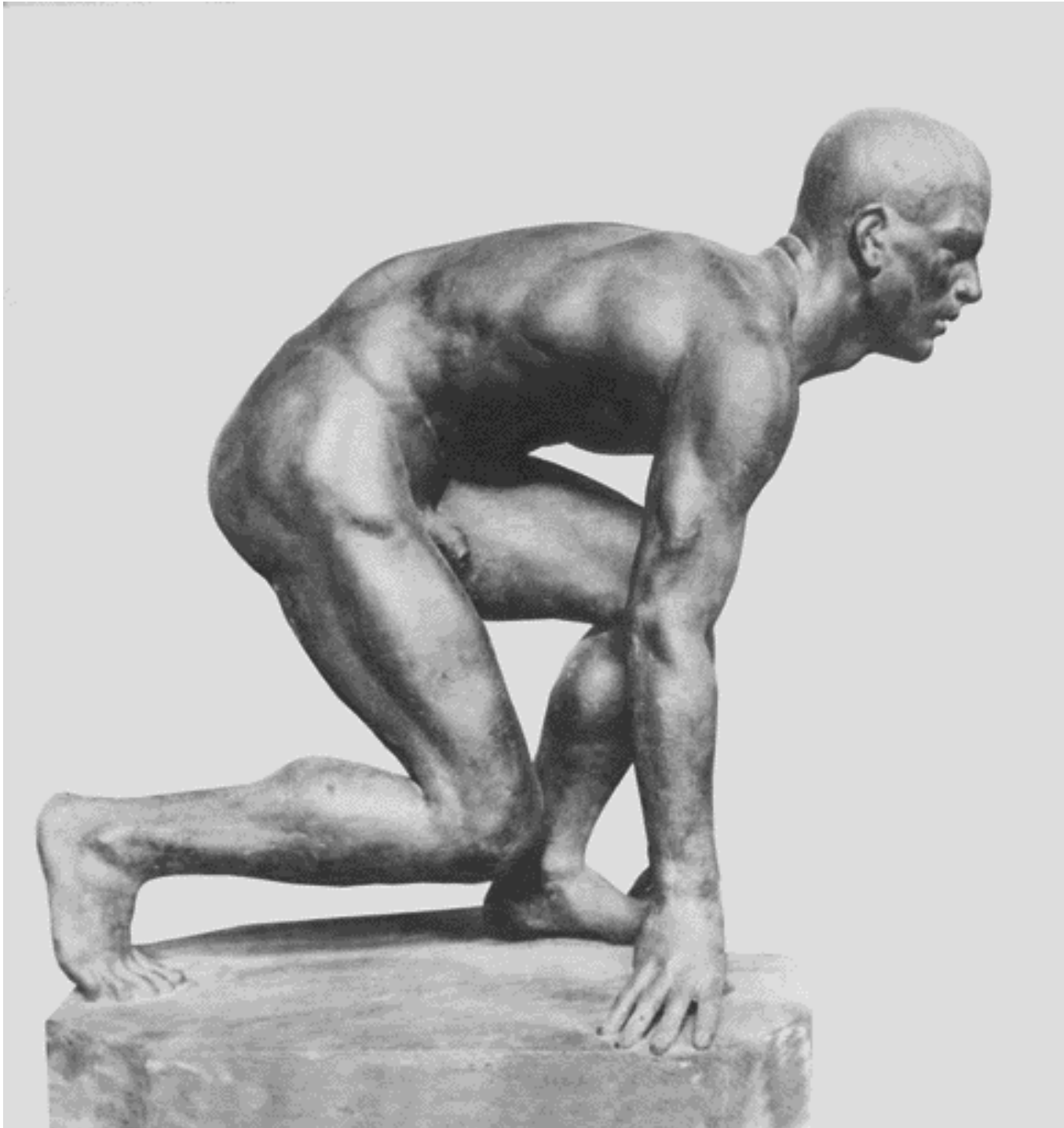
86. László Gyula: i. m.

87. *Szolnok Megyei Néplap*, 1981. augusztus 16.

88. Kő András: *Dabóczi Mihály, a vívók szobrásza. Magyar Nemzet*, 2005. január 29.; *Száz éve született Dabóczi Mihály szobrász. Óbuda*, 2005. február 15.

*A szerző ezúton mond köszönetet Dabóczi Viola, dr. Dabóczi Ákos és Dabóczi Zoltán önzetlen és sokirányú segítségével.*

Szobrok, érmek, grafikák



1. Futó (Startnál) 1932, patinázott gipsz, életnagyság, elveszett



2. Quasimodo, 1920–21, bronz, 9 cm, magántulajdon





3. Krisztus töviskoszorúval, 1931, bronz, ø17 cm, Kálvin-téri Református Egyházközség;  
1933, magántulajdon



4. Szeretet – síremlék vázlat, 1932, bronz, 18 cm  
Magyar Nemzeti Galéria



5–6. Bámeszkodó fiú, 1935, gipsz; 1978, bronz, 170 cm

1978-ban állították fel, Budapest, IX. ker. József Attila lakótelep, Toronyház utca és Lobogó utca sarkán levő park

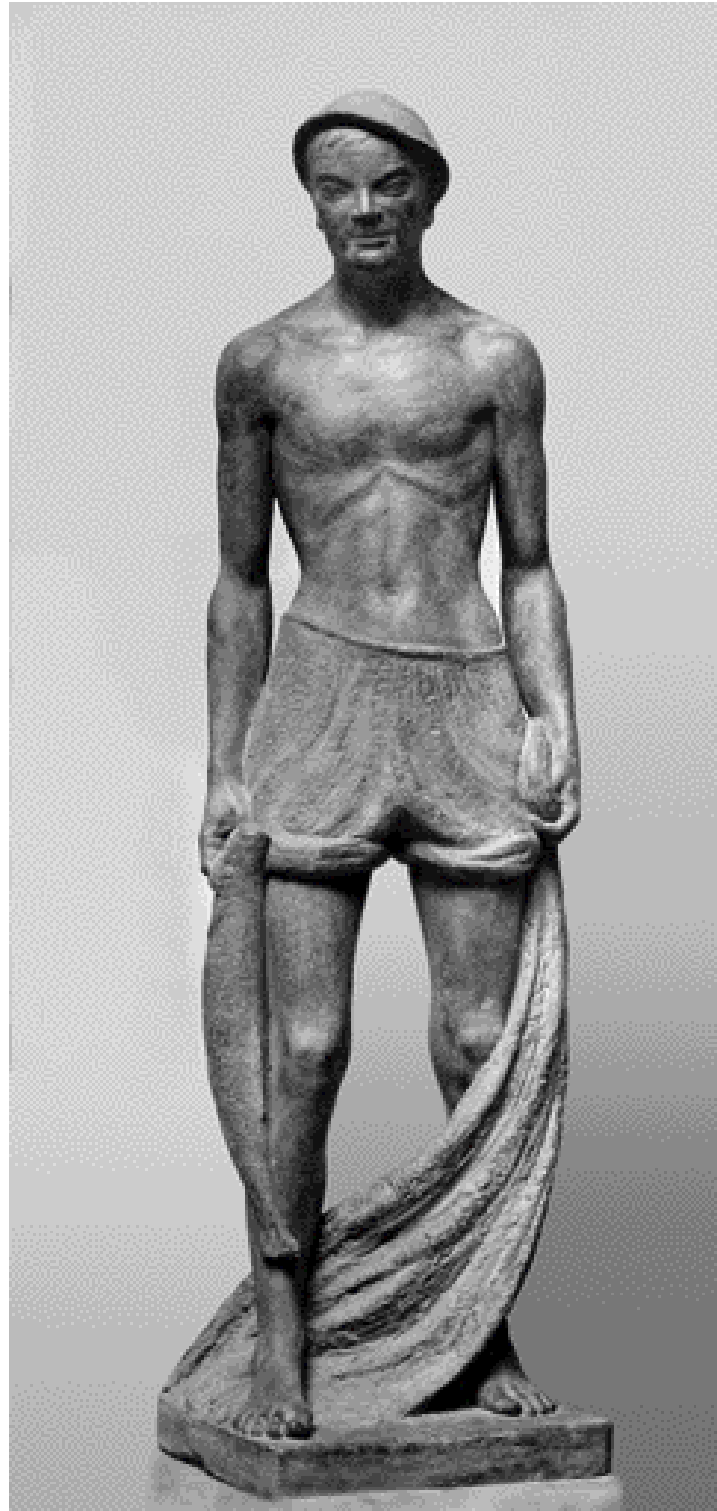




7. Kendős lány, 1934, vörösmárvány, 35 cm  
Magyar Nemzeti Galéria



8. Fürdőző nő, 1935, patinázott gipsz, 170 cm  
magántulajdon



9. Halász (Halászfű), 1937, műkő, 166 cm  
Magyar Nemzeti Galéria



10. Fiatal lány álló aktja, 1936, patinázott gipsz, 160 cm  
Magyar Nemzeti Galéria





11. Hunyadi Mátyás, 1940, bronz, ø 19 cm, magántulajdon



12. Búzamező, 1937, bronz, 10 x 32 cm, magántulajdon



13. Gályarabok (Református gályarab prédikátorok), 1936 és 1981, bronz, 50 x 82cm  
dombormű, Sáropatak, Református Kollégium oszlopos kapubelseje, Rákóczi u. 1.,  
másodpéldány felállítva 1988-ban Református Theológia, Budapest IX., Ráday utca 28.





14. Ülő nő, 1936, patinázott gipsz, 70 cm  
Magyar Nemzeti Galéria



15. Vágy, 1936, bronz, 42 cm  
Magyar Nemzeti Galéria





16. Székely leány, 1936, terrakotta, kb. 60 cm  
magántulajdon, Svájc



17. Mónus Kovács Lajos, 1935, bronz, 30 cm  
Magyar Nemzeti Galéria





18. Jó pásztor (Bárányos fiú), 1940, patinázott gipsz, 90 cm  
Magyar Nemzeti Galéria  
másodpéldánya: Budapest, Kálvin-téri Református Egyházközség



19. Fiú akt, 1930-as évek, 64 x 23 cm, szénrajz  
magántulajdon





20. Kislány fej (Gyerekfej), 1940, terrakotta, 26 cm  
Magyar Nemzeti Galéria



21. Anya gyermekével, 1939, terrakotta, 60 cm  
magántulajdon



22. Ülő férfi, 1930-as évek, 23 x 28 cm, grafika  
magántulajdon

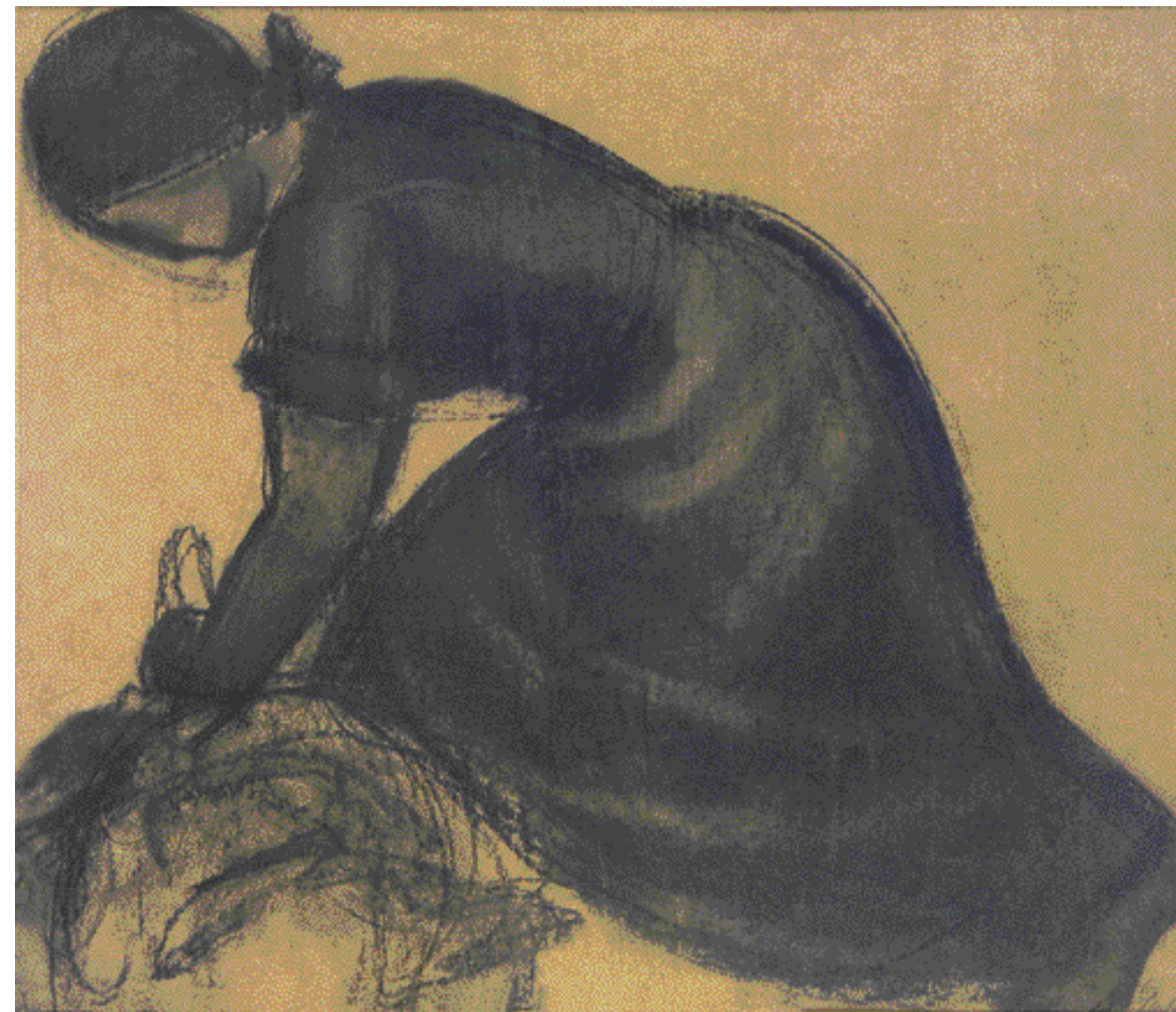


23.. Család, 1941, patinázott gipsz, életnagyság  
elpusztult





24. Hálóhúzó, 1941, terrakotta, 39 cm  
Magyar Nemzeti Galéria



25. Marokszedő, 1930-as évek, 34 x 41 cm, szénrajz, magántulajdon

62 oldalon: 26. Kőrösi Csoma Sándor, 1943, szürke trachit, 220 cm,  
Marosvásárhely, a Műszaki Mérnöki Egyetem (volt katolikus gimnázium) főbejárata előtt







28. Háború, 1941, bronz dupla érem, ø 8 cm  
a.) Bombázás (előlap) b.) Halálmadarak (hátlap), magántulajdon



29. Kabos Endre, 1936, bronz, vert érem, ø 5 cm  
Németh Árpád, Budapest



30. Elek Ilona, 1936, bronz, vert érem, ø 5 cm  
Németh Árpád, Budapest

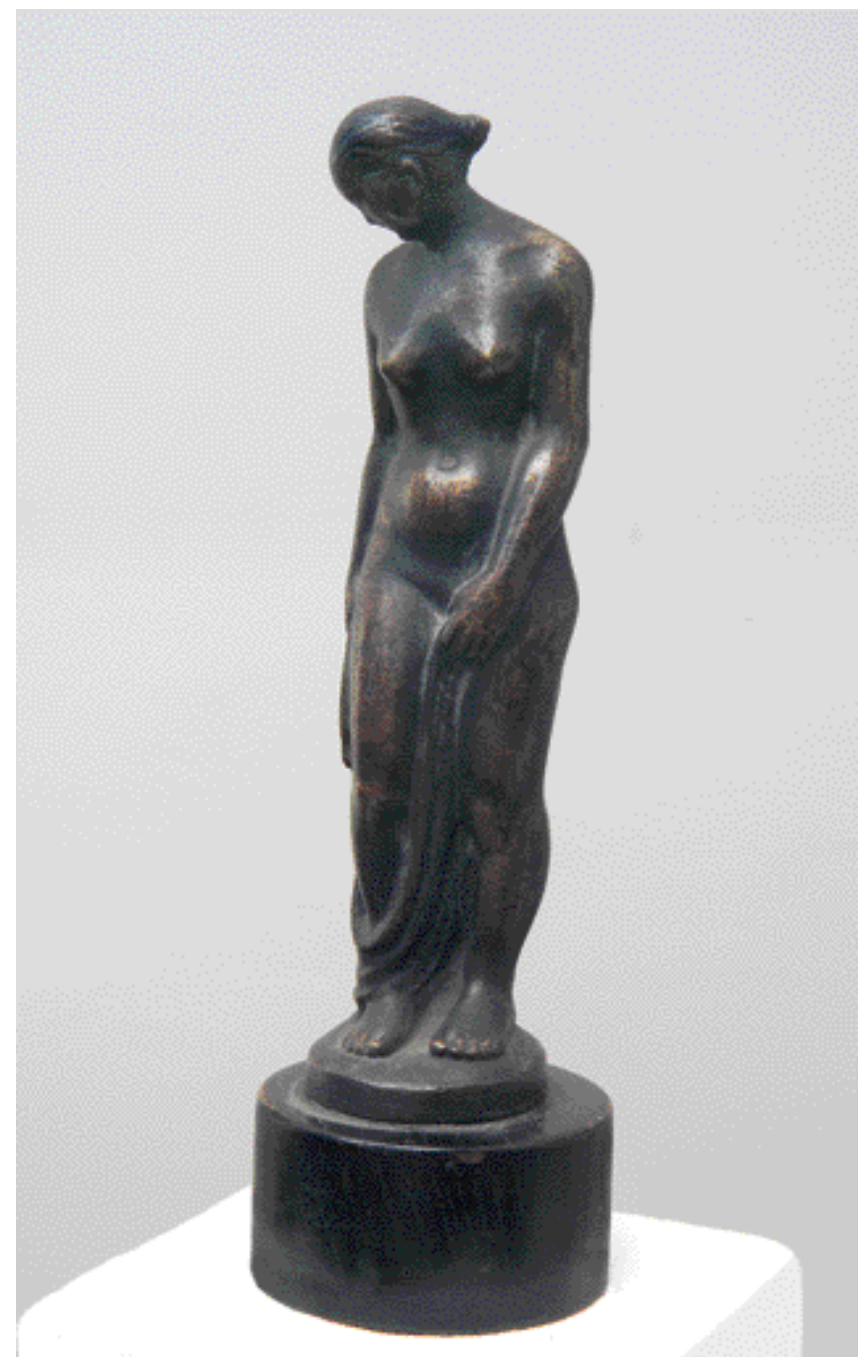


31. Dr. Gerentsér László, 1942, bronz, ø 18 cm, magántulajdon

63. oldalon: 27. Dr. Gerentsér László - síremlék, 1943, homoki mészkő, 210 cm, Budapest, Farkasréti temető



32. Menekülők (Anya), 1946, bronz, 16,5 cm  
Magyar Nemzeti Galéria

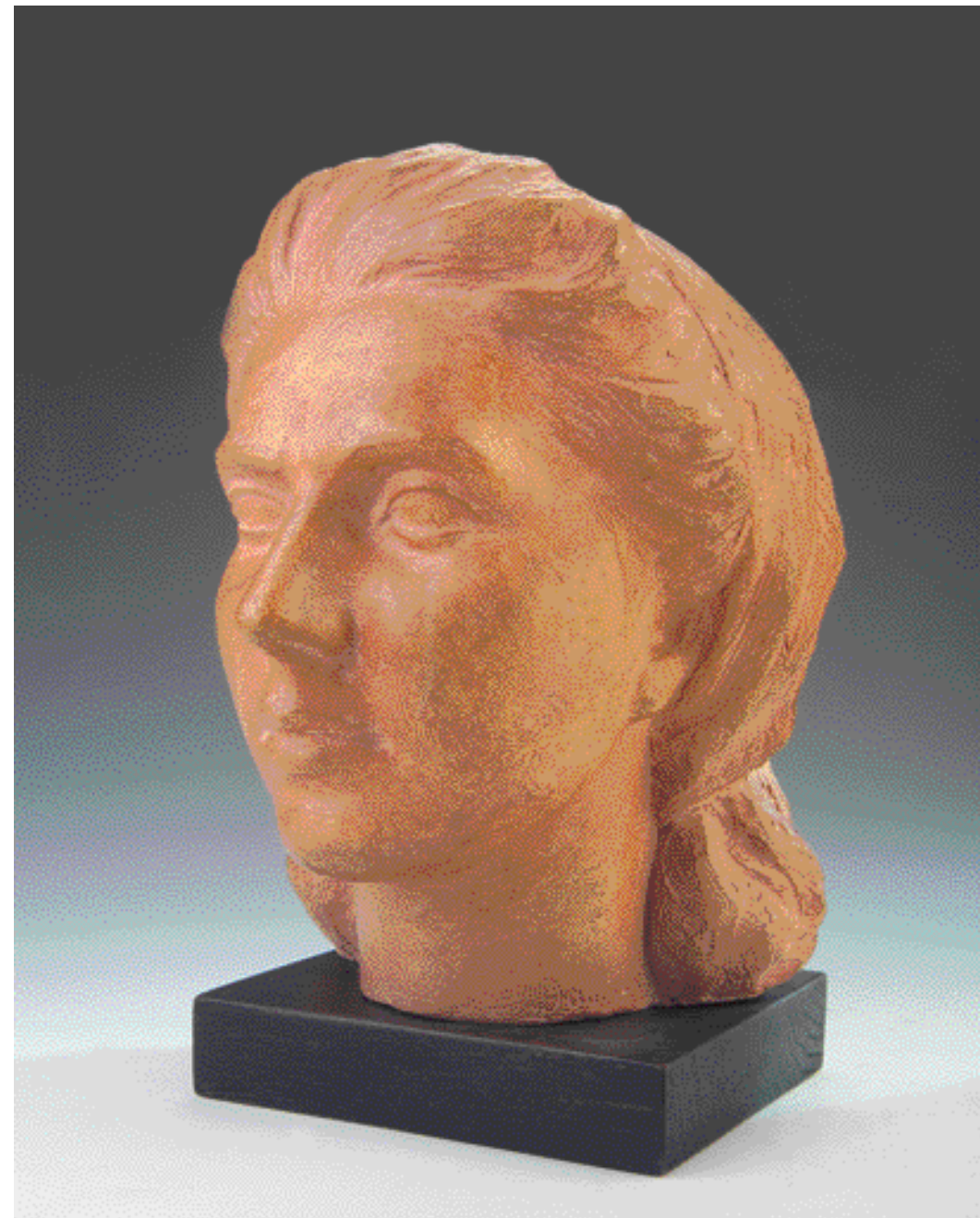


33. Reggel (Női akt), 1938-41, bronz, 21,5 cm  
Magyar Nemzeti Galéria





34. Önarckép, 1953, műkő, 30 cm  
magántulajdon



35. A művész felesége, 1952, terrakotta, 25 cm  
magántulajdon



36. Bika, 1952, bronz, 54 x 130 x 36 cm  
felállítva 1982-ben, Budapest II., Fillér utca 29., Óvoda kertje



37. Verekedő kakasok, 1955, bronz, 75 cm, Agárd



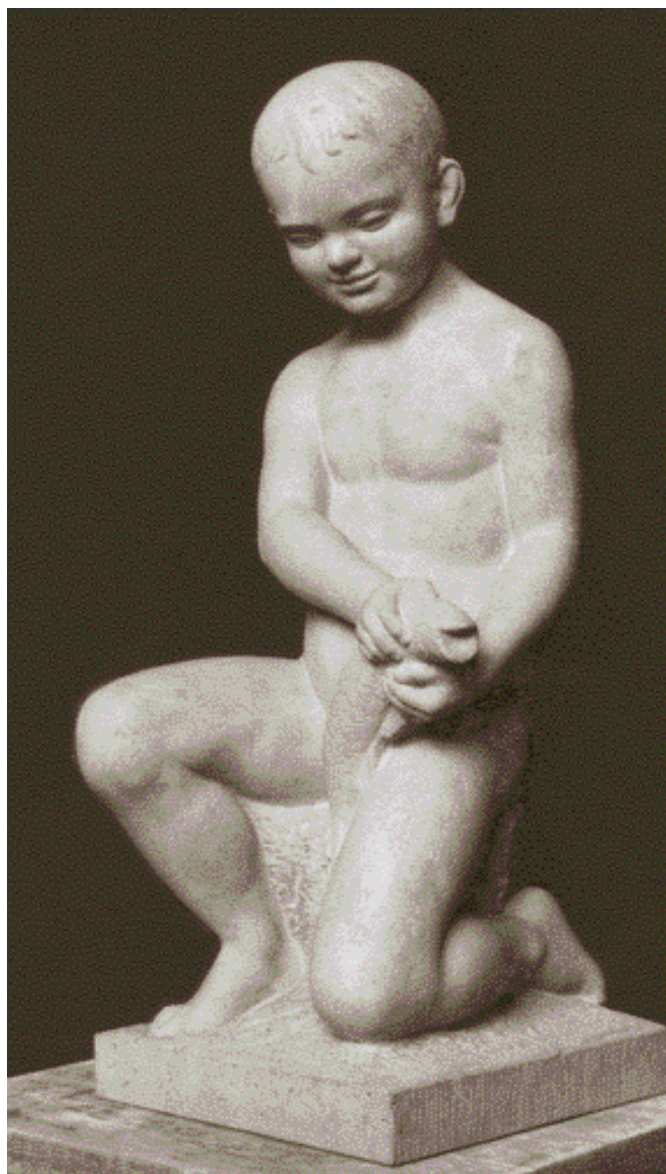


38. Lúdas Matyi, 1957, terrakotta, 29 cm  
magántulajdon



39. Ákos, 1955, terrakotta, 25,5 cm  
magántulajdon





40. Kisfiú hallal 1956, mészkő, 100 cm

Budapest XIV., Kerepesi úti lakótelep, Szervián utcai óvoda medencéi



41. Kislány békával, 1956, mészkő, 100 cm



42. Szeretet, 1955, carrarai márvány, 60 cm  
Magyar Nemzeti Galéria





43. Kis lovas, 1957, bronz, 18 cm (nézet balról)  
Magyar Nemzeti Galéria



44. Kis lovas, 1957, bronz, 18 cm (nézet jobbról)  
Magyar Nemzeti Galéria





45. Kis bika, 1958, bronz, 20 cm  
Magyar Nemzeti Galéria

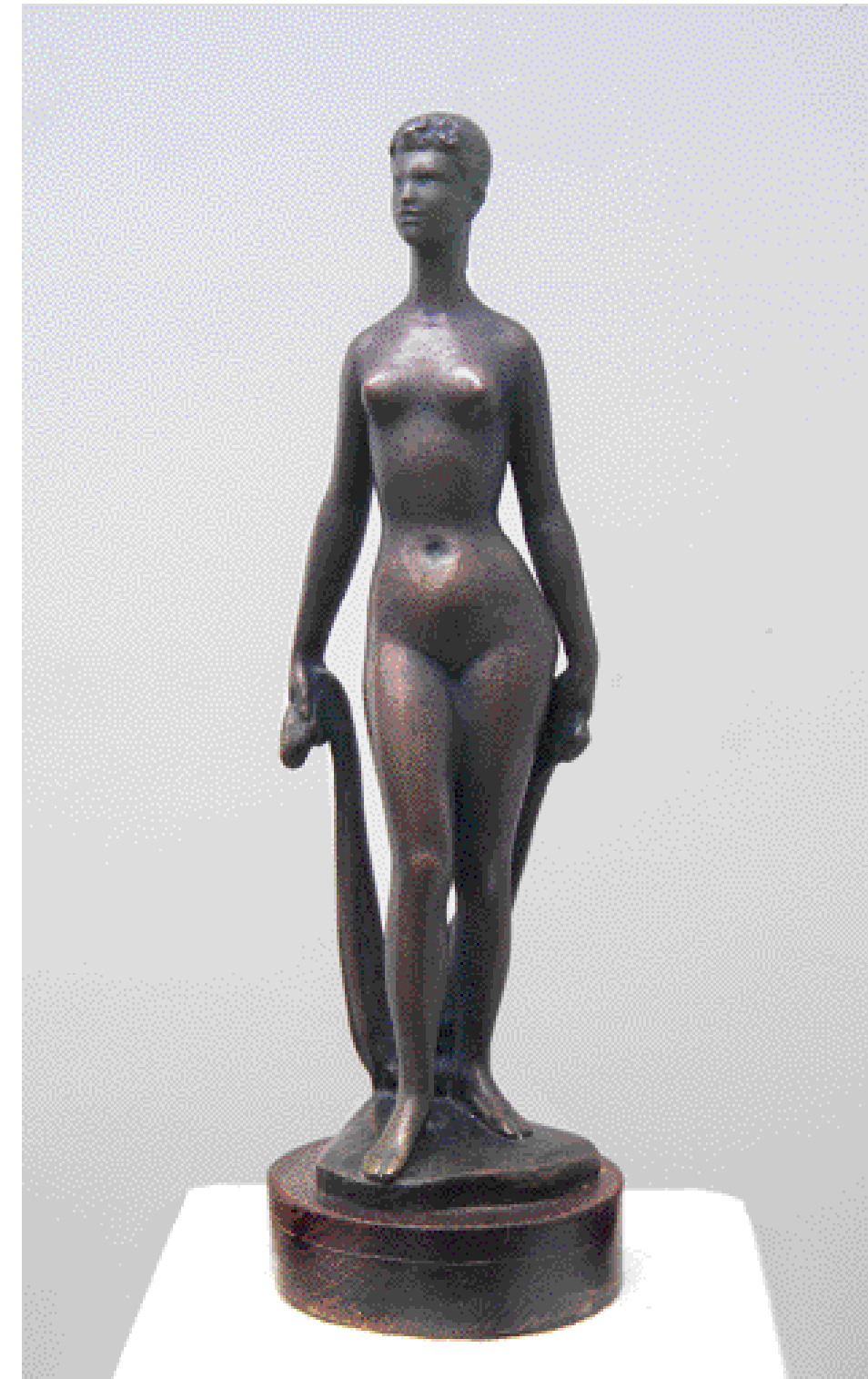


46. Magány (Pihenő nő, Fekvő női akt), 1955, terrakotta, 15 x 22 cm  
magántulajdon





47. Félelem, 1957, terrakotta, 28 cm  
magántulajdon



48. Tavasz, 1959, bronz, 22 cm, magántulajdon

82. oldal: 49. Kölcsey Ferenc, 1960, süttői mészkő, 220 cm, Debrecen, Csokonai Színház







51. Csók, 1963, vörösmárvány, 50 cm, magántulajdon

83. oldal: 50. Szent Margit, 1957, mészkő, 140 cm, Budapest, Rókus képolna homlokzata



52. Higiénia (Hügieia), 1958, haraszi mészkő, 170 cm  
Nagykőrös, kórház parkja



53. Hallal küszködő fiú, 1962, mészkő, 140 cm, Budapest XI., Ulászló u. 78.

54. Szeretet – síremlék, 1958, mészkő, 100 cm, Budapest, Farkasréti temető







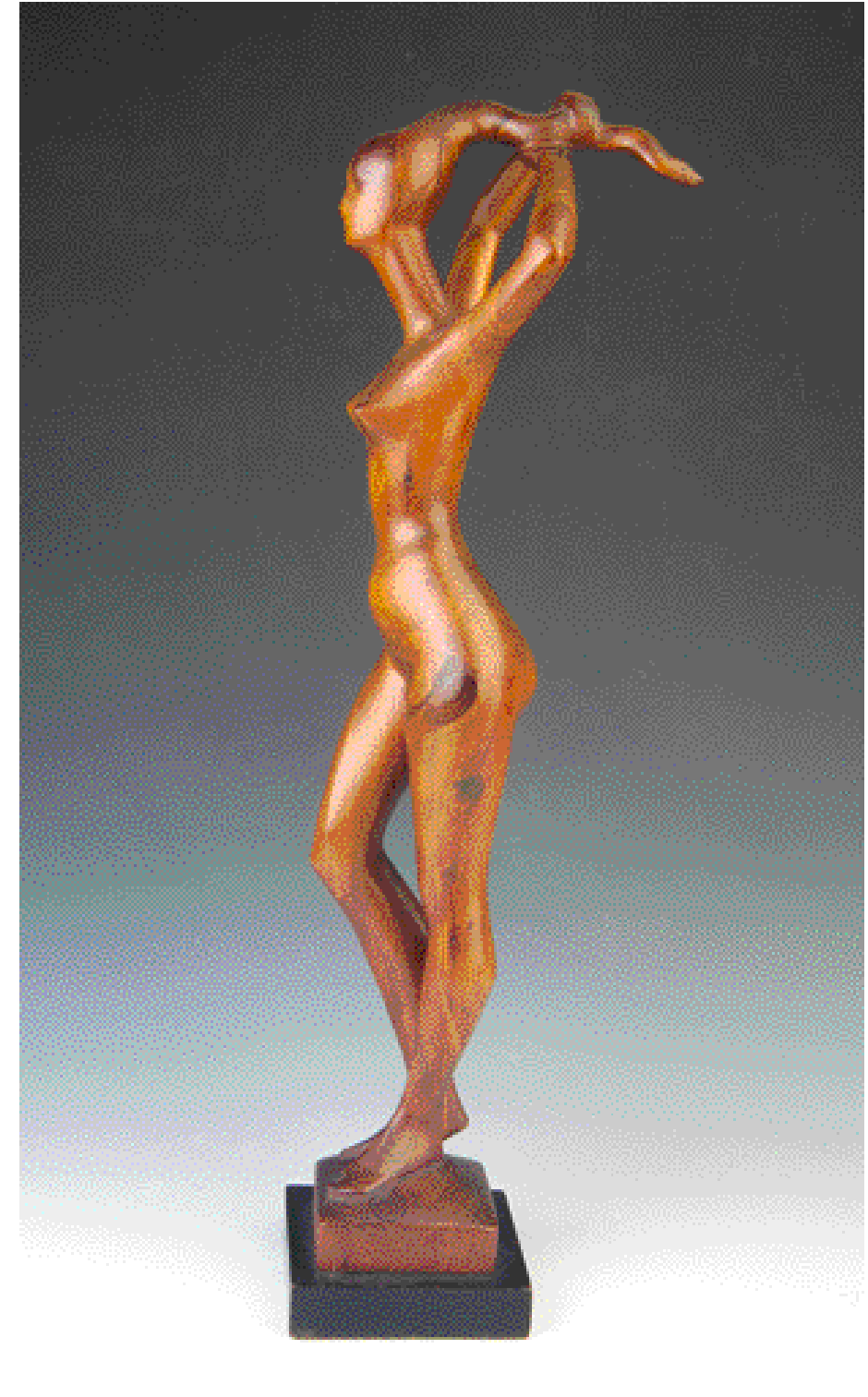
55. Álom, 1958, diófa, 40 cm  
magántulajdon



56. Kukorékoló kakas, 1958, cédrus, 50 cm  
Magyar Nemzeti Galéria



57. Fésülködő nő, 1958, cédrus, 60 cm (nézet balról)  
magántulajdon



58. Fésülködő nő, 1958, cédrus, 60 cm (nézet jobbról)  
magántulajdon





59–60. Feszület (Korpusz) és részlete, 1959, mészkő, 400 cm  
Gödöllő, temető



61. Bagoly, 1959, diófa, 45 cm  
Magyar Nemzeti Galéria



62. Gólya (Madár) 1960, cédrus, 50 cm  
a Művelődési Minisztérium vásárolta meg a 60-as években

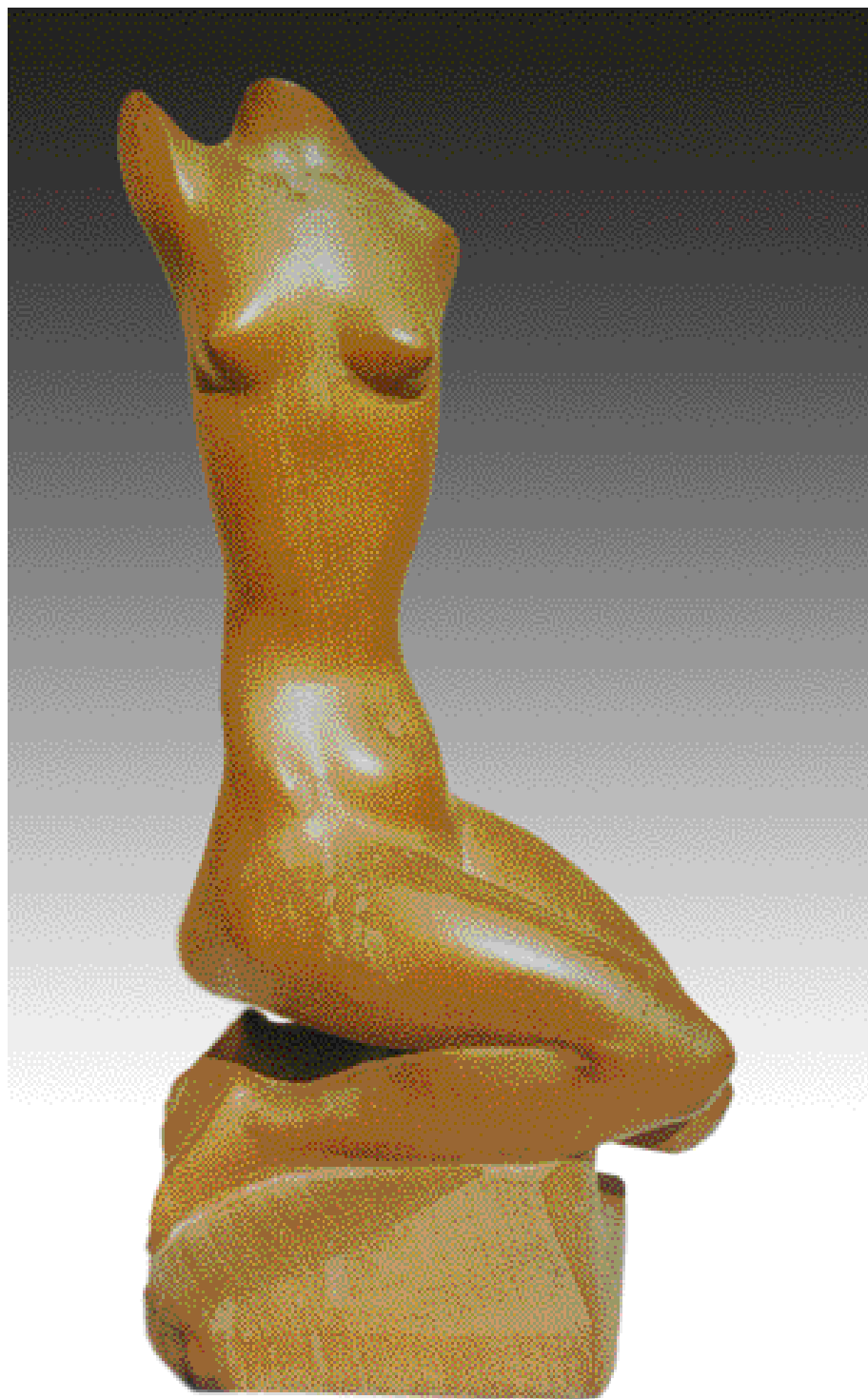




63. Mosolygó, 1960, cédrus, 45 cm  
a Művelődési Minisztérium vásárolta meg a 60-as években



64. Első lecke, 1959, terrakotta, 50 cm  
magántulajdon



65. Térdelő női torzó, 1960-62, körtefa, 35 cm  
Bedő László, Kolozsvár



66. Fejetlen női torzó, 1960, cédrus, 21,5 cm  
magántulajdon, Svájc





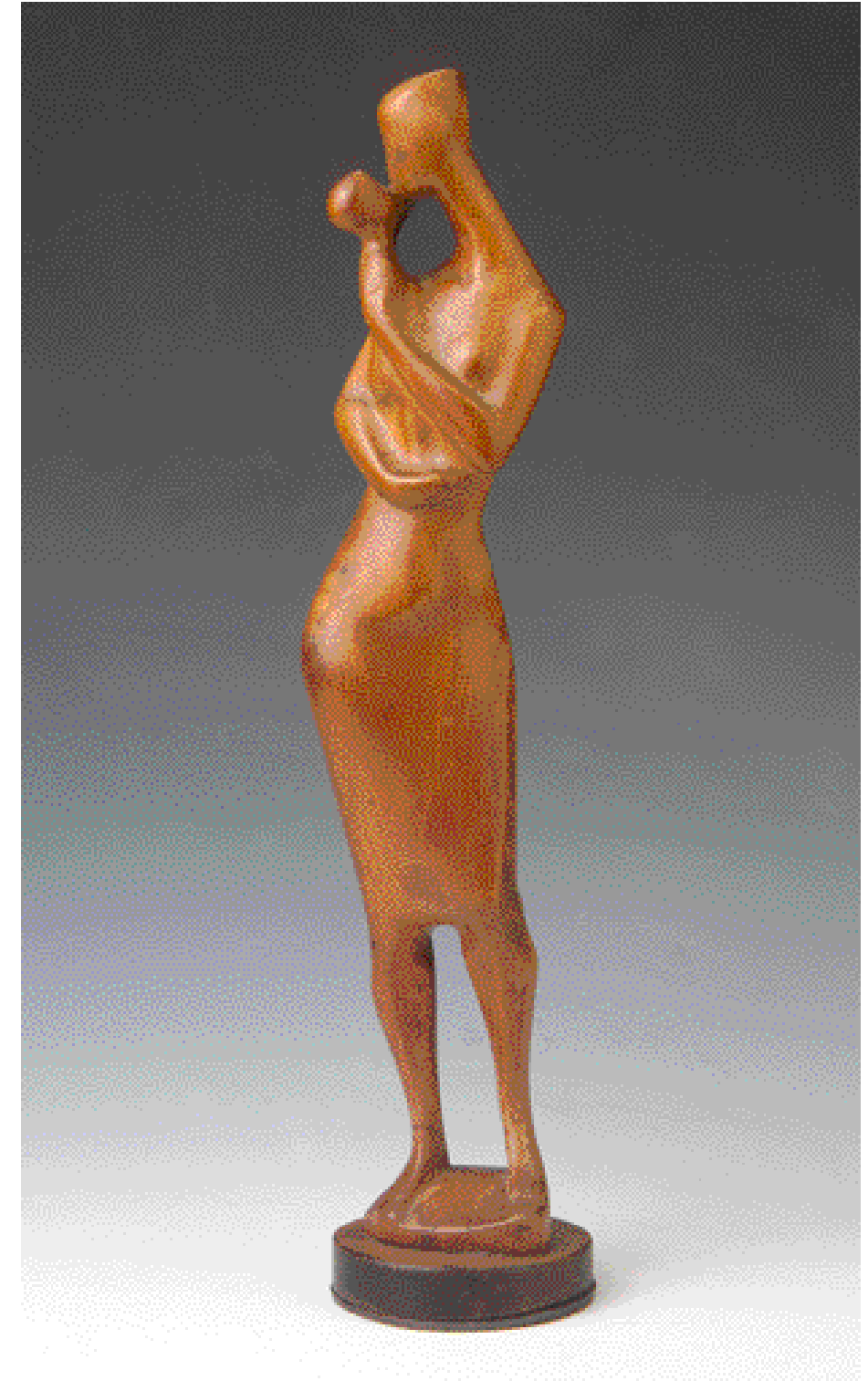
67. Női portré, 1960, terrakotta, életnagyság  
magántulajdon, Svájc



68. Leányfej, 1960, terrakotta, életnagyság  
magántulajdon



69. Magány 2, 1964, cédrus, 24 cm  
magántulajdon



70. Anya csókja, 1962, körtefa, 33 cm  
magántulajdon  
(bronz példány 1963, Magyar Nemzeti Galéria)





71. Szomorúság (Gyász), 1963, cédrus, 42 cm  
Pécs, Janus Pannonius Múzeum

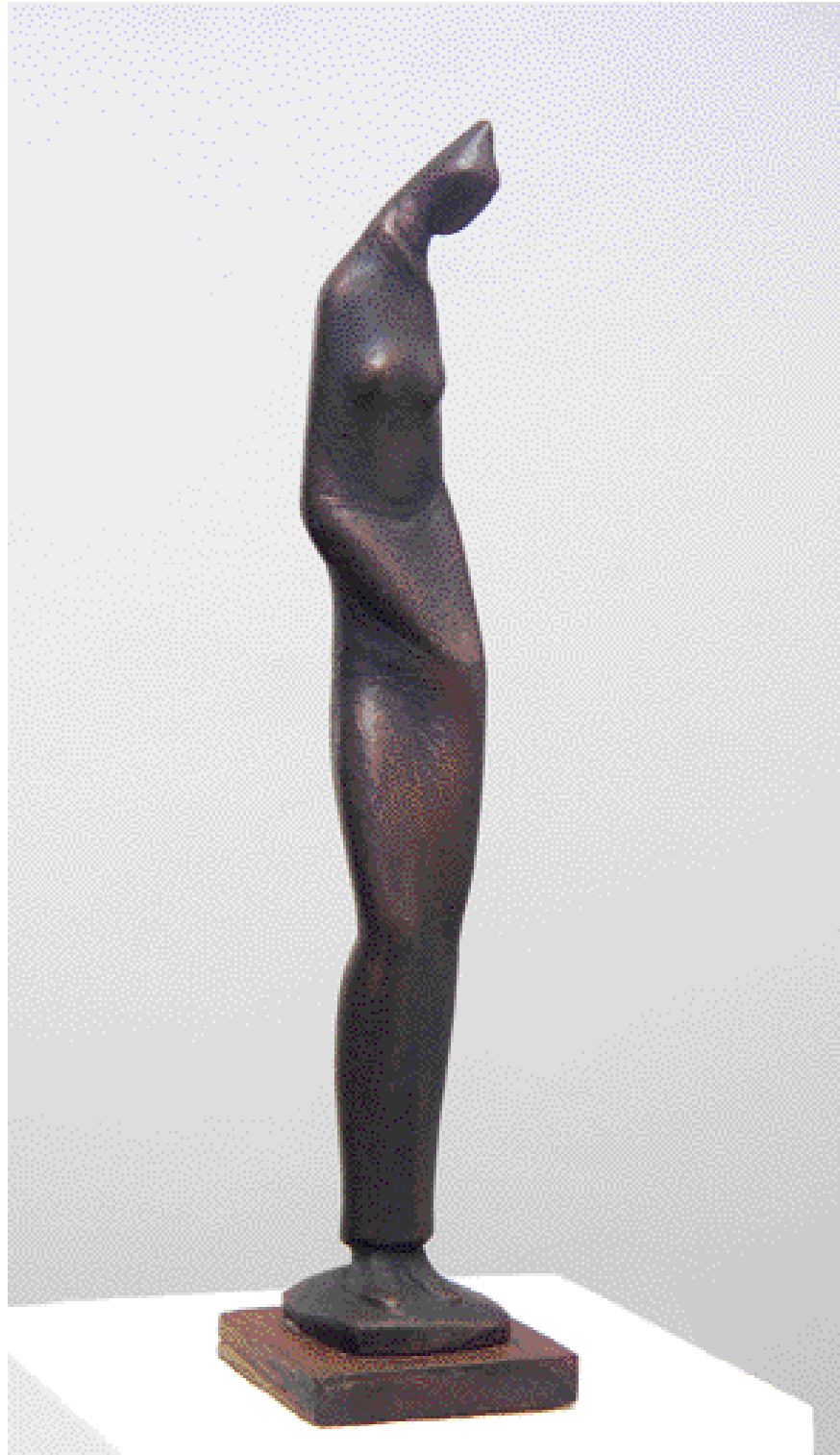


72. Lunátikus, 1962, körtefa, 29 cm, magántulajdon

106. oldal: 73. Archeologia, 1962, pirogránit, 320 cm, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia







75. Elhagyottan, 1964, bronz, 23,5 cm, magántulajdon

107. oldal: 74. Erő, 1968, mészkő, 300 cm, Budavári Palota Oroszlános udvarra néző homlokzata



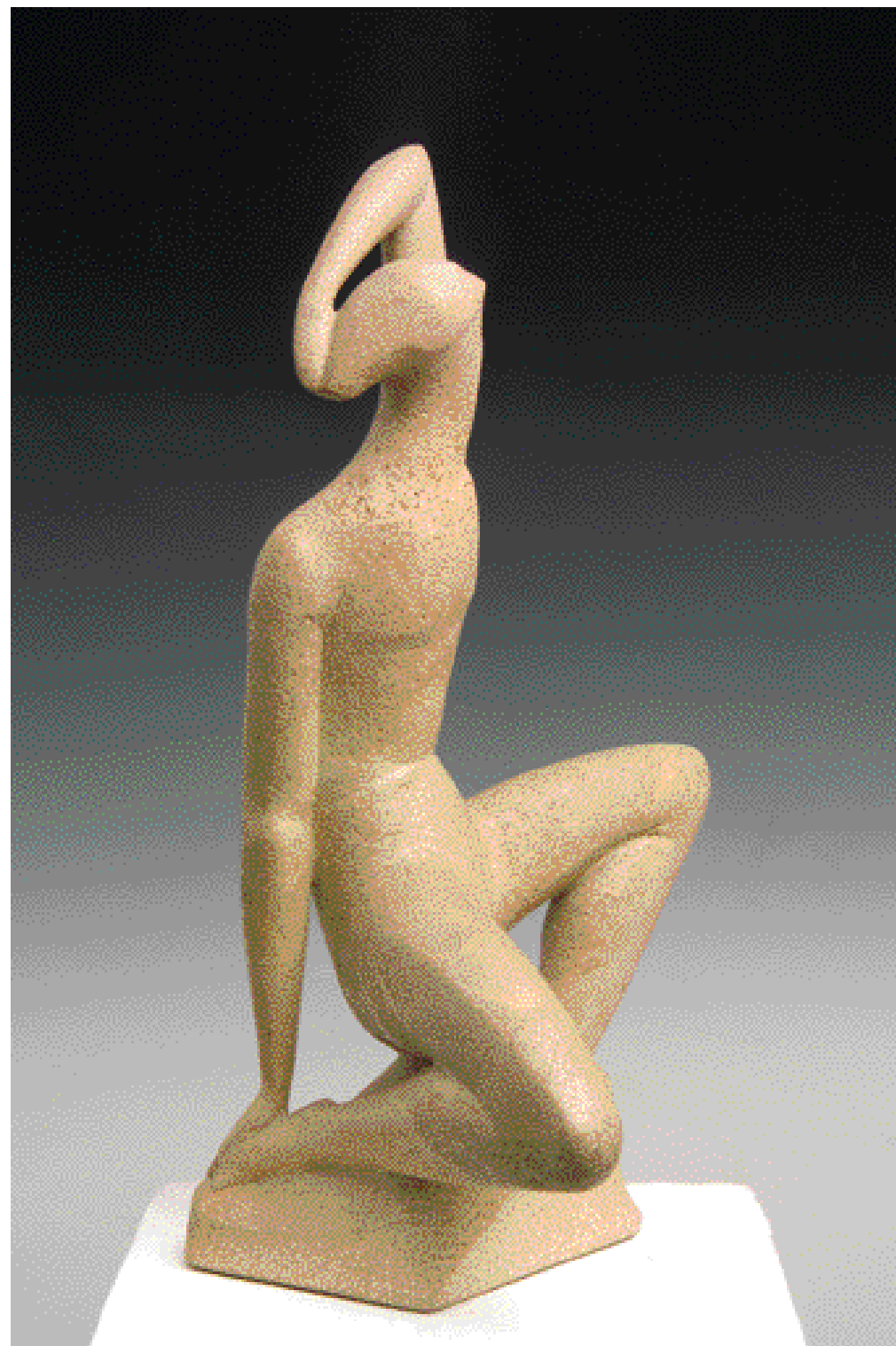
76. Magány I., 1962, bronz, 16 cm  
magántulajdon



77. Kubikos, 1962, diófa, 100 cm, magántulajdon



78. Thália, 1964, haraszi mészkő, 210 cm, Martfü



79. Fájdalom (Szenvedés), 1963, mészkö, 50 cm, magántulajdon



80. Holló, 1967, diófa, 49 cm  
magántulajdon





81. *Fekvő nő*, 1963, mészkő, 135x200 cm  
Csongrád, Termálfürdő télikertje



82. *Menekülő* (*Menekülő székegy asszony vagy Átalvetős erdélyi asszony*)  
1964, körtéfa, 65 cm, magántulajdon



83. Szomorú lány, 1964, fa, 27 cm  
magántulajdon, Hévíz



84. Gyász, 1963, bronz, 20 cm, magántulajdon

118. oldal: 85. Tavasz, 1963, fehérmárvány, 200 cm, Budapest, Gellért-fürdő körcsarnoka









87. Csapott fej, 1966, bronz, 13 cm, magántulajdon

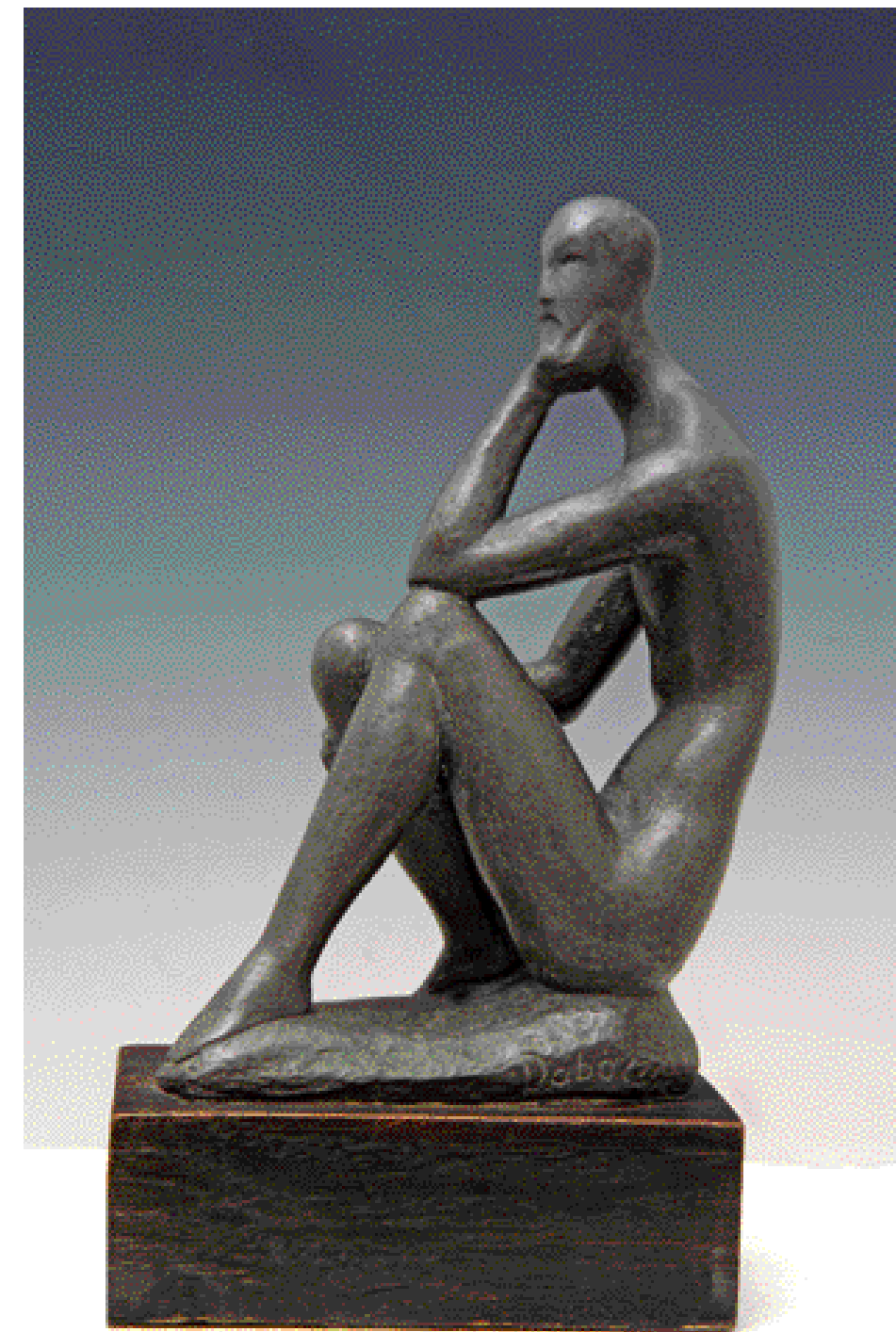
119. oldal: 86. „Tavaszi” a Gellért-fürdő körcsarnokában



88. Kiáltó, 1967, bronz, 10 cm  
magántulajdon



89. Viharban, 1968, diófa, 50 cm  
magántulajdon, Siófok



90. Gondolkodó, 1966, ólom, 21 cm  
magántulajdon





91. Dózsa népe, 1970, bronz, 15 x15 cm, magántulajdon



92. Arató sztrájk, 1970, bronz, 10,5 x 10,5 cm, magántulajdon



93. Szenvedő Dózsa, 1967, bronz, 39 cm  
magántulajdon





94. Pisilő kutya (Fantázia kutya) 1969, ólom, 23 x 19,5 cm  
magántulajdon



95. Küzdelem (Birkózók), 1967, réz, 25 cm  
Debrecen, Déri Múzeum



96. Fából faragott királyfi, 1970, bronz, 9,5 x 5,3 cm, Budapest, Bartók Emlékház és magántul.



97. Kékszakállú herceg vára, 1970, bronz, 8. 5x6. 5 cm  
Budapest, Bartók Emlékház és magántul.



98. Archeologia (Művészet),  
1979, bronz, ø 7 cm, magántulajdon



99. Márta feleségem, 1965, bronz, ovális érem  
14,5 x 14 cm, magántulajdon



100. Zongorista lány, 1977, bronz, ø 8 cm,  
magántulajdon



101. Táncoló pár, 1974, diófa, 54 cm  
magántulajdon



102. Elektra, 1970, diófa, 40 cm  
Magyar Nemzeti Galéria





103. Drapériás torzó, 1972, körtefa, 45 cm  
magántulajdon



104. Emberpár, 1974, körtefa, 65 cm  
magántulajdon



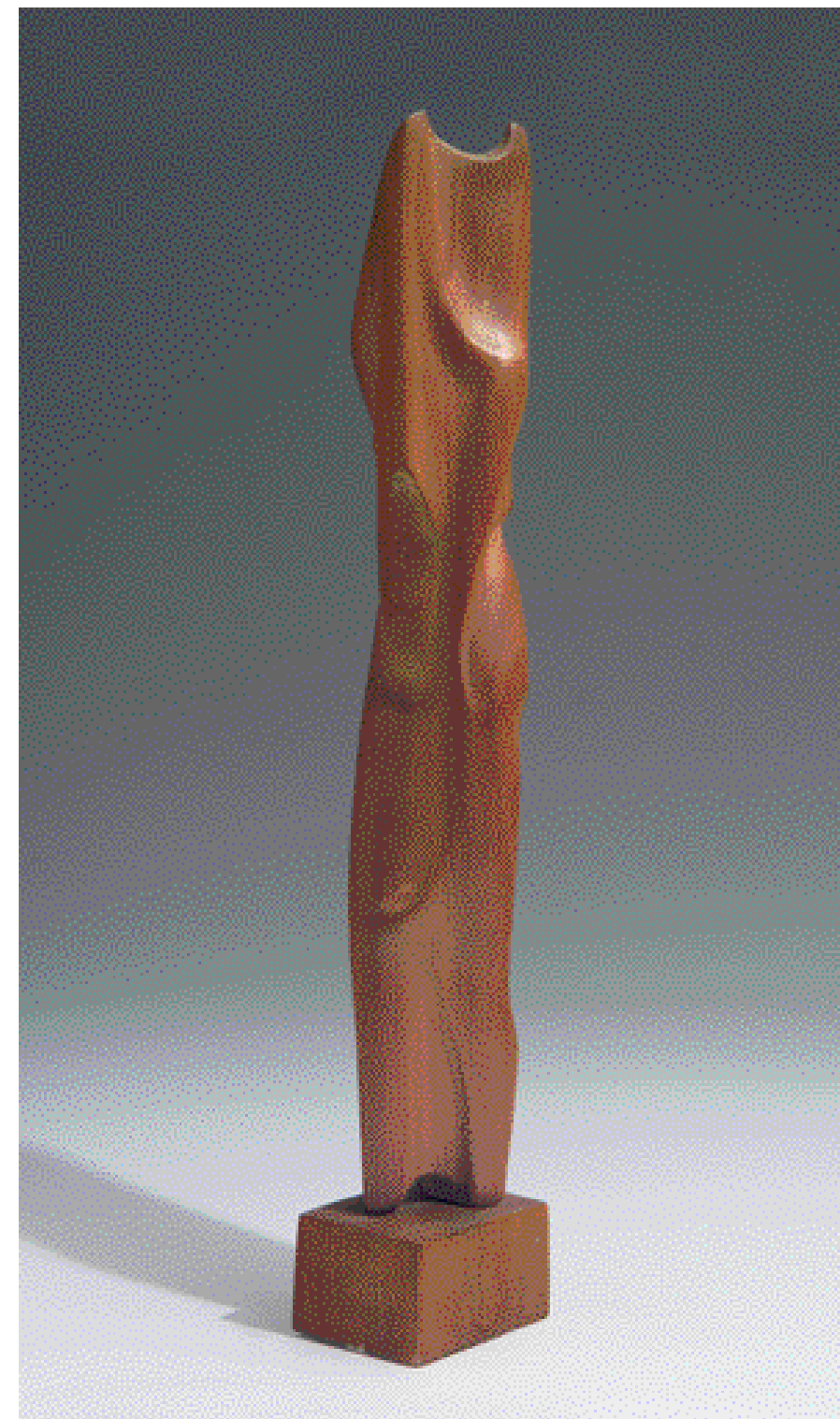
105. Akadály felett, 1972, bronz, 31x 35 cm (nézet balról)  
magántulajdon



106. Akadály felett, 1972, bronz, 31x 35 cm (nézet jobbról)  
magántulajdon



107. Gyermekében gyönyörködő anya, 1971, bronz, 17,5 cm  
magántulajdon



108. Drapériás torzó 2, 1973, diófa, 46 cm  
Magyar Nemzeti Galéria





109. Galambok, 1973, bronz, ø 7 cm,  
magántulajdon



110. Erdei pletyka, 1977, bronz, ø 8 cm,  
magántulajdon



112. Szulákok, 1976, bronz, ø 8 cm,  
magántulajdon



111. Gólyák 2, 1971, bronz, ø 8 cm,  
magántulajdon



113. Nádirigó fészek, 1977, bronz, ø 8 cm  
magántulajdon



114. Kócsagcsalád, 1973, bronz, ø 8 cm,  
magántulajdon





115. Vonuló darvak, 1978, bronz, 7 x 13 cm  
magántulajdon



116. Sirályok, 1972, bronz, ø 7 cm  
Soproni Múzeum és magántulajdon



118. Baglyok, 1972-73, bronz, ø 8 cm  
magántulajdon



117. Madárvonulás, 1973, bronz, ø 8 cm  
magántulajdon



119. Szirti sas, 1972, bronz, ø 8 cm  
magántulajdon



120. Viharban, 1974, ólom, 29 cm (nézet balról)  
Magyar Nemzeti Galéria



121. Viharban, 1974, ólom, 29 cm (nézet jobbról)  
Magyar Nemzeti Galéria





122. Táncoló lányok, 1975, bronz, 22,5 x 47 cm  
magántulajdon



123. Viszi a víz, 1975, körtefa és olajfa, 24 x 64 cm  
magántulajdon



124. Boszorkányszombat, 1975, olajfa, 61 cm  
magántulajdon



125. Ballada (Tradíció), 1977, körtefa, 88 cm  
magántulajdon



126. Vágta, 1975, réz, 18 x 22,5 cm  
magántulajdon



127. Mackó (Medve), 1977, vörös andezit, 40 x 45 cm  
Debrecen, Déri Múzeum

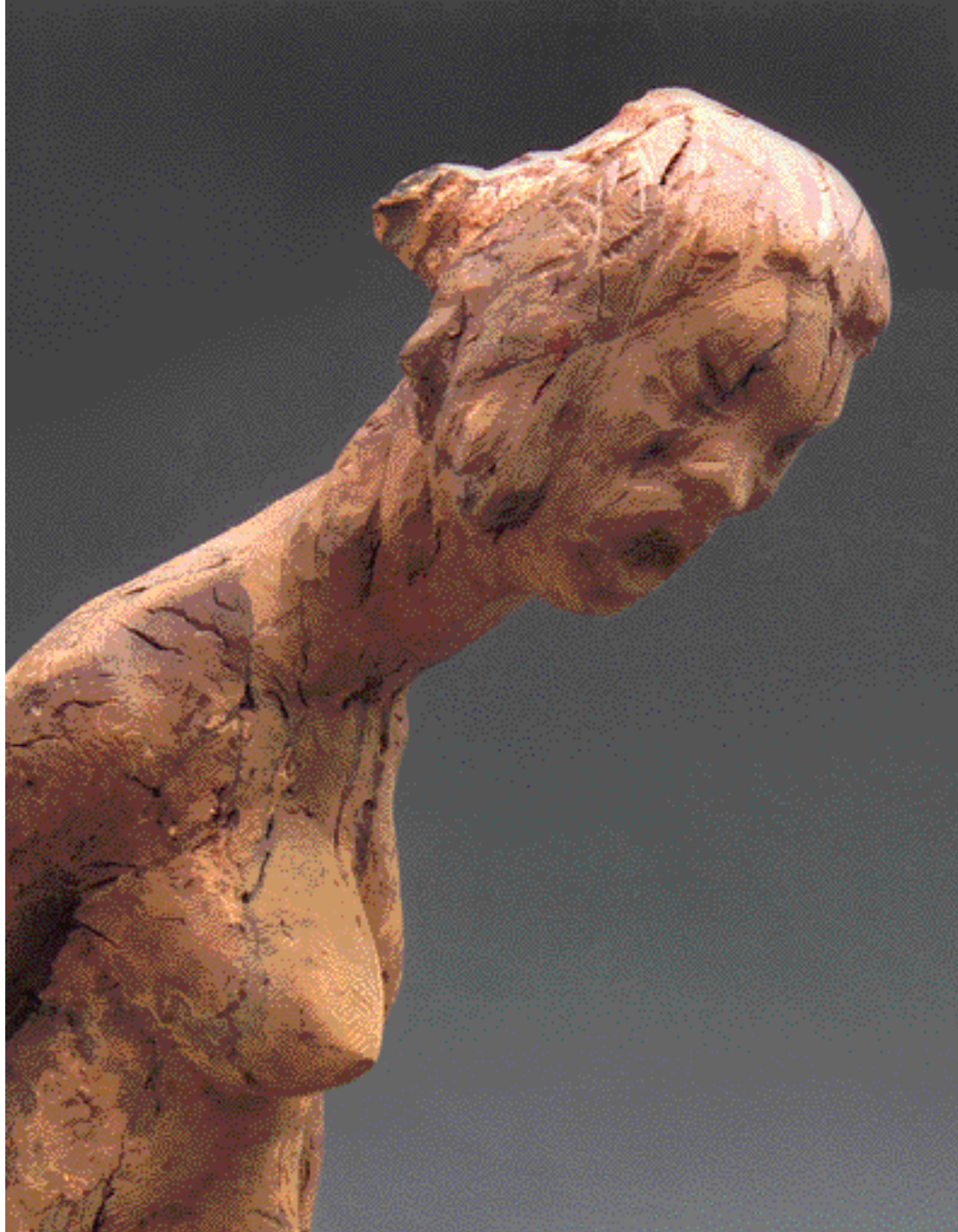




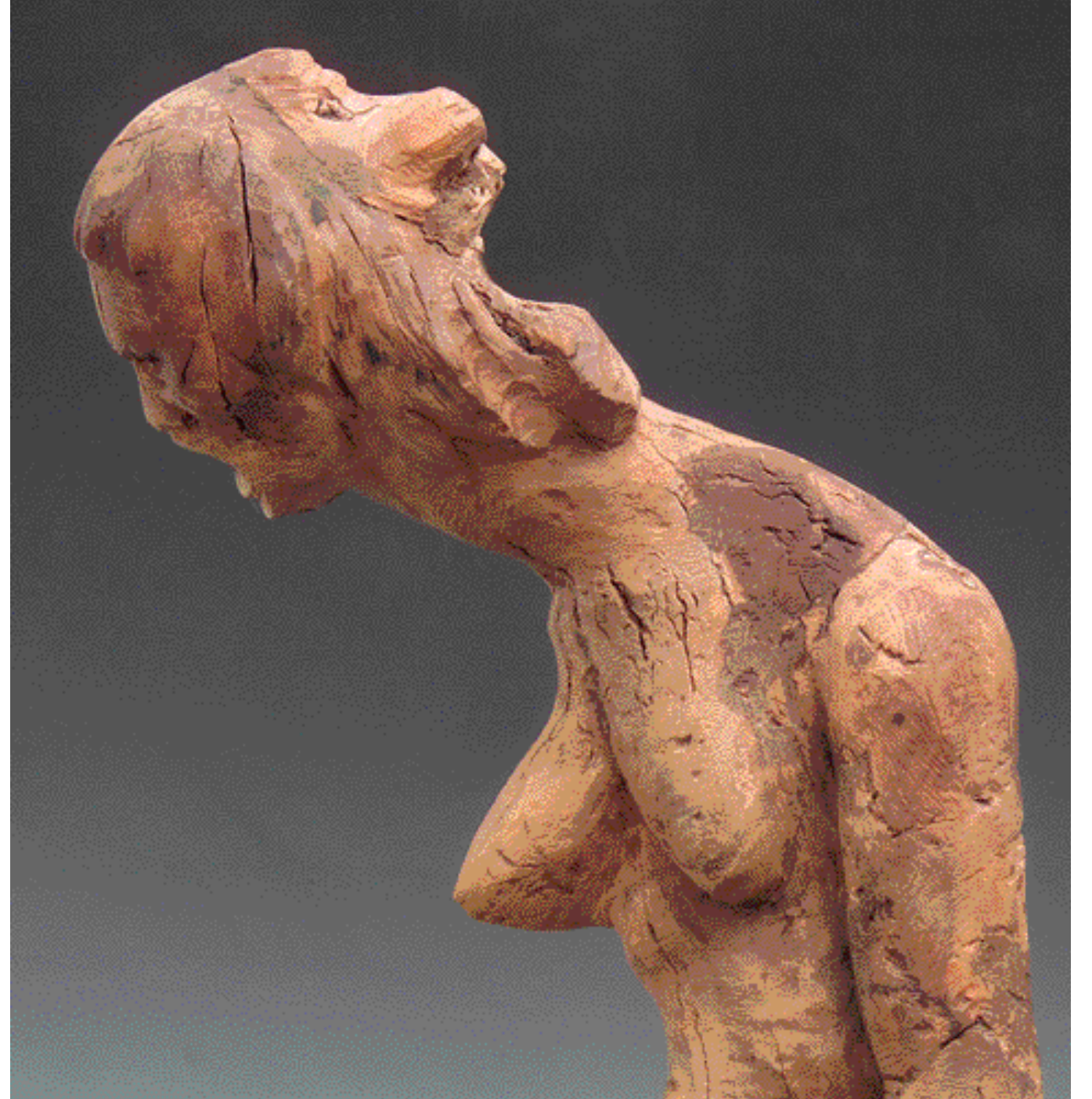
128. Hiroshima, 1976, olajfa, 60 cm (nézet balról)  
magántulajdon



129. Hiroshima, 1976, olajfa, 60 cm (nézet jobbról)  
magántulajdon



130. *Hiroshima* (részlet)



131. *Hiroshima* (részlet)





132. Öklelő bika, 1977, vörös andezit, 39 x 53 x 25 cm  
magántulajdon

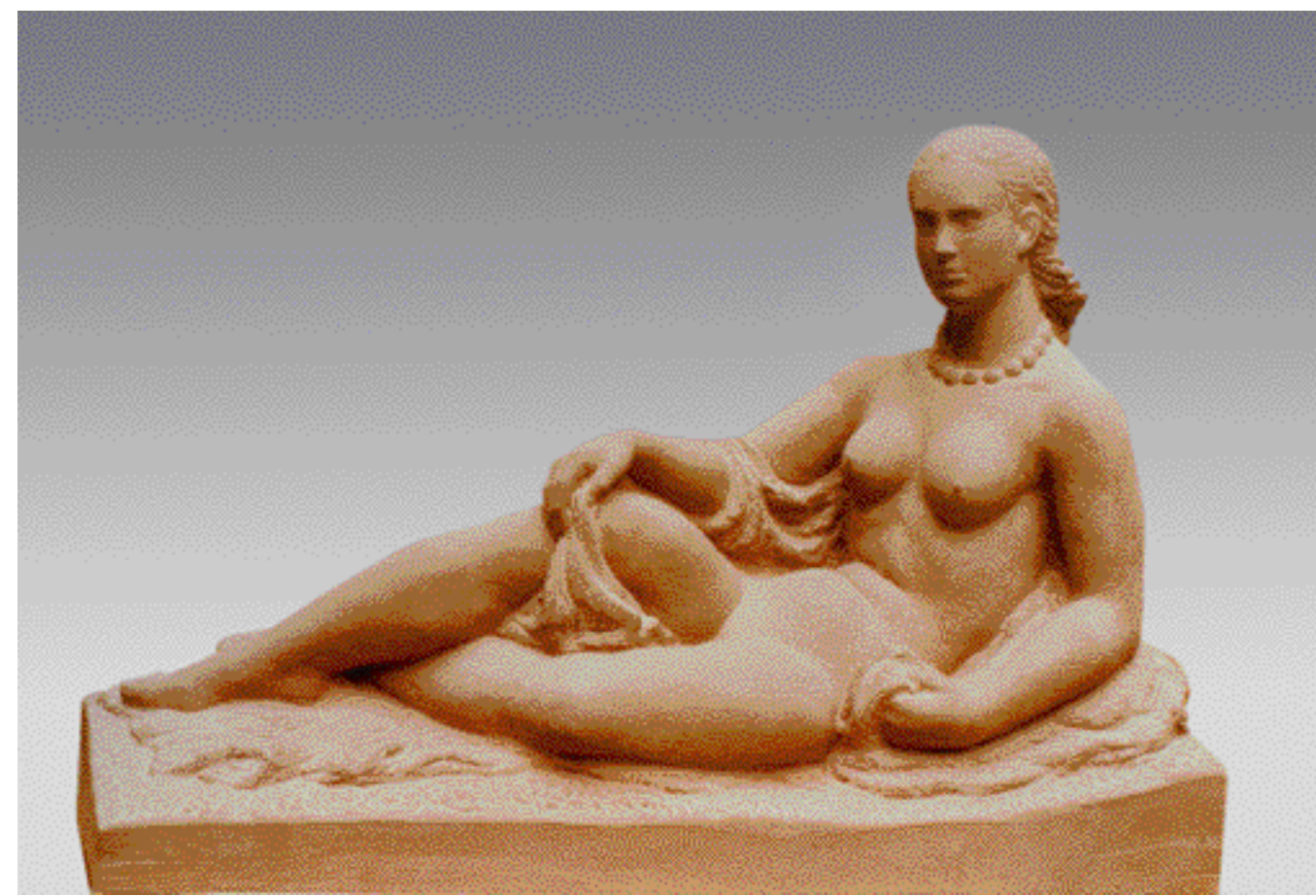


133. Seggfej (Szatír), 1979, bronz, 17 cm  
magántulajdon





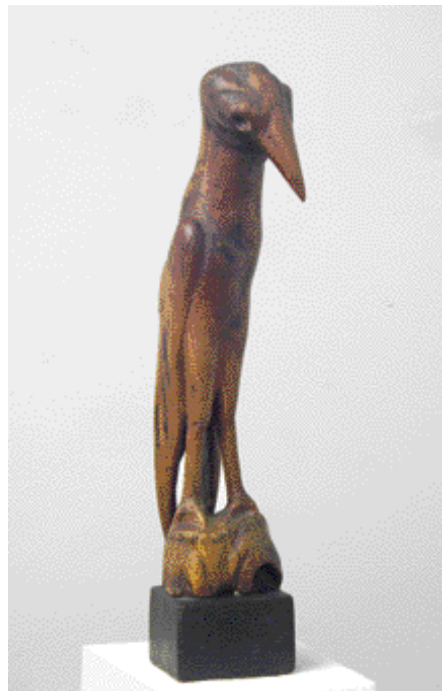
134. *Pihenő nő (Pihenő lány)*, 1978, vörös homokkő, 60 x 80 x 29 cm (hátról)  
magántulajdon, Svájc



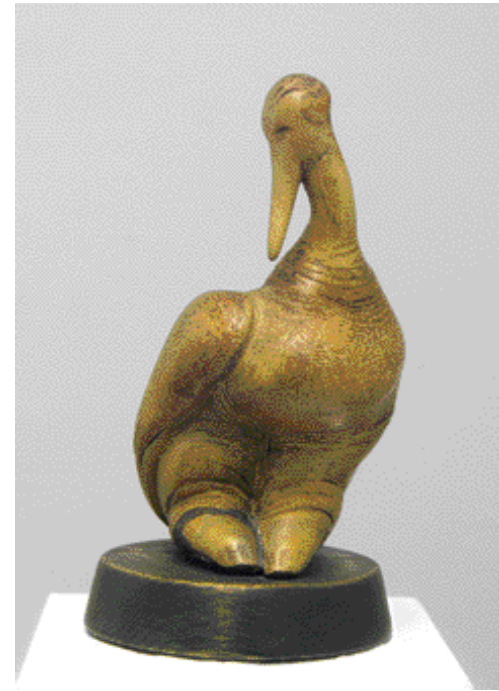
135. *Pihenő nő (Pihenő lány)*, (előlről)



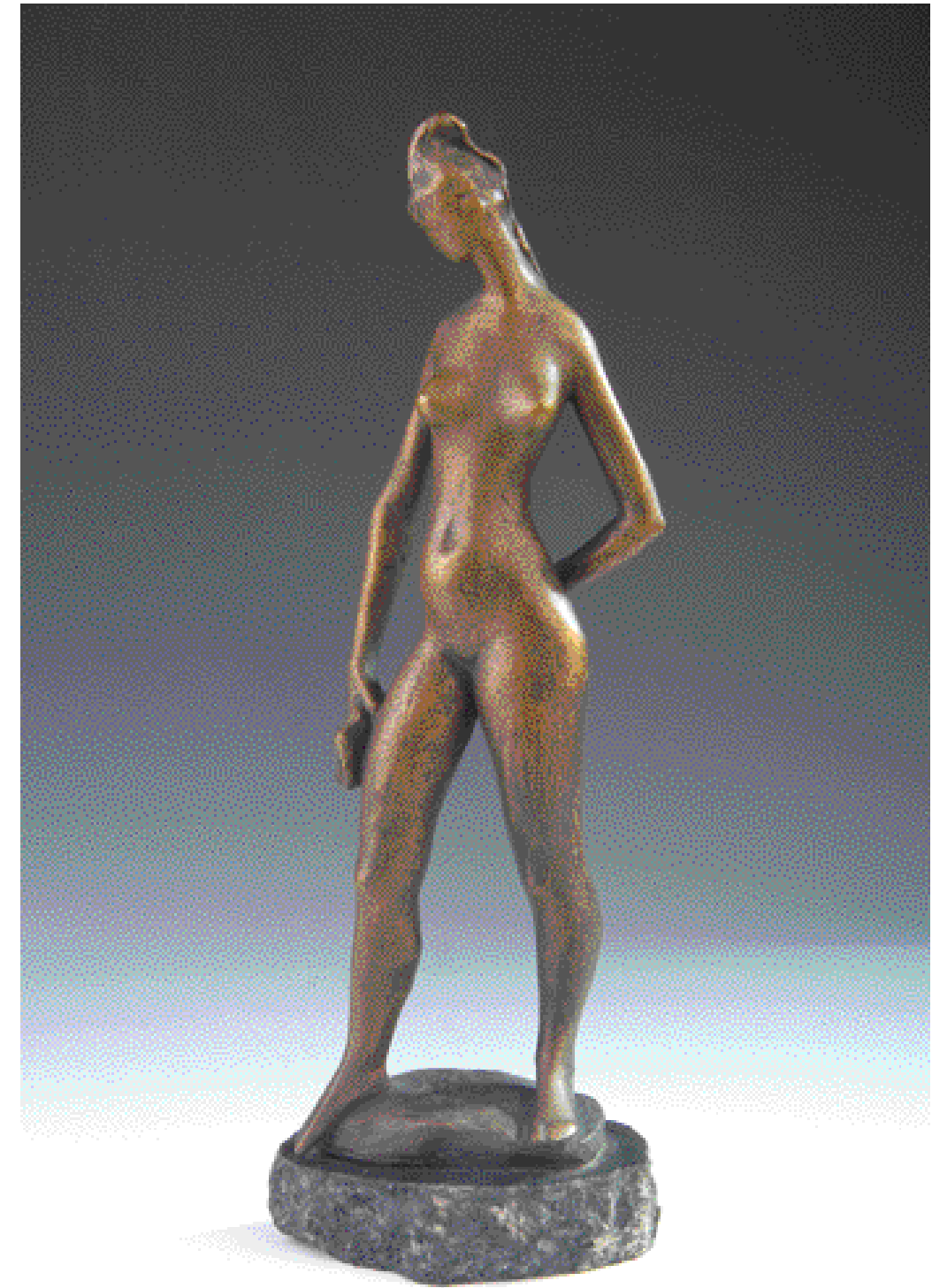
136. Ülő madár, 1979, diófa, 22 cm, magántulajdon



137. Vörös Rébék (Özveggy varjú), 1977, akácfa, 31 cm  
magántulajdon



138. Gubbasztó madár, 1975, bakszusfa, 16 cm  
magántulajdon



139. Elisabeth (Fürdő után), 1978 (mintázva 1961-ben), bronz, 29 cm  
magántulajdon





140. Szenvedő Krisztus (részlet)



141. Szenvedő Krisztus, 1978-79, bronz, 25 cm  
magántulajdon



142. Rőzsevívő (Rőzsehordó), 1979, körtefa, 50 cm  
magántulajdon



143. Bajtársát vivő katona, 1978, körtefa, 52 cm  
magántulajdon





144. *Halak (részlet)*



145. *Halak*, 1979, olajfa, 60 x 40 cm  
Magyar Mezőgazdasági Múzeum



146. Halak



147. Halak (részlet)



148. Kezdet, 1979, kő, 31 cm, magántulajdon, Svájc



149. Santelli Italo – síremlék, 1979, bronz, 35 x 35 cm, Budapest, Kerepesi úti temető



# Köztéren és középületeken elhelyezett művek

1934	Országzászló, mészkő, Nyírbátor (lebontva)	1941	Prohászka Ottokár, utcajelző emléktábla, mészkő dombormű, Budapest, V. ker. Prohászka Ottokár (ma Papnövelde) u. 5. (Az 1944–45-ös ostrom alatt megsérült, nem állították helyre.)
1935	Báméskodó fiú, bronz, 170 cm. 1978-ban állították fel Budapest, IX. ker. József Attila lakótelep, Toronyház utca és Lobogó utca sarkán levő parkban	1943	Kőrösi Csoma Sándor, szürke trachit, 220 cm, Marosvásárhely, Műszaki Mérnöki Egyetem (hajdani katolikus gimnázium) főbejárata előtt
1936	Fürdőző nő, műkő, 180 cm, Budapest, XIV. ker. Ilka u. 37/a. homlokzata	1947–48	Loyolai Szent Ignác (Győri Dezsővel közösen), mészkő, kb. 240 cm, Kaposvár, Szent Imre templom előkertje (eredetileg a kaposvári jezsuita rendház főhomlokzatán)
1936	Gályarabok (református gályarab prédikátorok), bronz, 50 x 82 cm, dombormű, Sárospatak, Református Kollégium oszlopos kapubelseje, Rákóczi u. 1. Másodpéldány: 1985, bronz, Svájc, Aarau, Református Egyház „Zwinglihaus” gyülekezeti háza, Jurastrasse 13. Másodpéldány: 1988, bronz, Budapesti Református Theologia dísztermének bejáratánál, Budapest, IX. ker. Ráday u. 28.	1947–48	Jezsuita domborművek (Győri Dezsővel közösen), mészkő, kb. 60 x 45 cm, dombormű illetve domborműves portré. Kaposvár, római katolikus gimnázium Szent Imre Kollégiuma (eredetileg jezsuita rendház) kapubéllete, Németh István fasor 2. Négy domborművön a győri, a nagyszombati, a pécsi, a kolozsvári jezsuita templom és rendház látható. Hat reliefen: Hell Miksa, Pázmány Péter, Tomcsányi Lajos, Pray György, Káldi György, Katona István
1937	Szent Borbála, alumínium, 170 cm, oltárszobor, Komló, Bányásztemplom Másodpéldány: 1939, Budapest, VIII. ker., Ludovika Akadémia parkjában. Jelenleg Tápiószentmártonban az idősek szociális otthonának kertjében.	1952	Bika, bronz, 54 x 130 x 36 cm. Felállítva: 1982-ben. Jelenleg: Budapest, II. ker. Fillér u. 29., óvoda kertje
1938	Bújdosó pataki diákok, bronz, dombormű, 55 x 82 cm, Sárospatak, Református Kollégium oszlopos kapubelseje, Rákóczi u. 1.	1954	Lúdas Matyi, mészkő, 180 cm, Budapest, XXII. ker. Budafok, általános iskola előcsarnoka
1940	Baltázár Dezső, mellszobor, műkő, másfélszeres életnagyság, Hajdúböszörmény, Református Kollégium előcsarnokában	1954	Tanuló munkás fiatalok (Palotai Gyulával közösen), mészkő, 220 cm, épületplasztika, Győr, gépipari iskola homlokzata
1941	Vasvári Pál, bronz, portré dombormű az országzászlón, Nyírvasvári. (Az országzászló az 1960–70-es években lebontásra került.) A dombormű 1988-tól a nyírvasvári általános iskolában	1955	Tavas, Nyár, Ősz, samottos terrakotta, 3 db 100 x 140 cm, dombormű, Kazincbarcika főútvonalán

1955	Verekedő kakasok, bronz, 75 cm, Agárd, Velencei-tó parti camping	1966	Sebes György, mészkő, másfélszeres életnagyság, mellszobor, Szeghalom
1956	Gábor Áron, bronz mellszobor, kb. 80 cm, Diósgyőr, Öntődei Technikum előkertje	1967	Ülő nő, mészkő, 210 cm, Salgótarján, Technika Háza előtt
1956	Leányka békával, mészkő, 100 cm, Budapest, XIV. ker. Kerepesi úti lakótelep, Jakab Károly (ma Szervián) utcai óvoda kertje	1968	Erő, mészkő, 300 cm, Budapest, I. ker., Budavári Palota Oroszlános udvarra néző homlokzata
1956	Kisfiú hallal, mészkő, 100 cm, Budapest, XIV. ker. Kerepesi úti lakótelep, Jakab Károly (ma Szervián) utcai óvoda kertje	1969	Kiss György, mészkő, kb. 80 cm, mellszobor, Szászvár főterén
1957	Anya gyermekével, mészkő, életnagyság, Budapest, XIV. ker. Kerepesi út 78/b. előtt	1972	Diákok, kő, 180 cm, Lengyel, volt Apponyi-kastély parkja
1957	Játékos gyerekfigurák, mészkő, 6 db 50 x 120 cm, dombormű, Budapest, XI. ker. Albertfalvai lakótelep, kapubejáratok fölött	1975	Viharsarok, körtefa, 6 db 100 x 100 cm, dombormű. Békéscsaba, szakszervezeti székházban
1957	Szent Margit, mészkő, 140 cm, Szent Rókus-kápolna homlokzata, Budapest, VIII. ker. Rákóczi út 37.	1978	Dózsa György, mészkő, 80 cm, mellszobor, Apátfalva, általános iskola kertje
1958	Verekedő kakasok, kő, 100 x 100 cm, dombormű, Budapest, XIV. ker. Kerepesi úti lakótelep, erkélyelőzék	<h2>Síremlékek</h2>	
1958	Két mackó, kő, 100 x 100 cm, dombormű, Budapest, XIV. ker. Kerepesi úti lakótelep, erkélyelőzék	1940	Domján Elek evangélikus püspök síremléke, márvány, életnagyság, mellszobor, Nyíregyháza, Északi temető
1958	Higiénia (Hügieia), harashti mészkő, 170 cm, Nagykőrös, kórház parkja	1943	Dr. Gerentsér László vívómester síremléke, homoki mészkő, 210 cm, Budapest, Farkasréti temető
1960	Kölcsey Ferenc, süttői mészkő, 220 cm, Debrecen, Csokonai Színház homlokzata	1958	Szeretet, Dabóczi Mihályné szül. Palatinus Viktória síremléke (később Dabóczi Mihály nyughelye is), mészkő, 100 cm, Budapest, Farkasréti temető
1962	Archeologia, pirogránit, 320 cm, Magyar Tudományos Akadémia Duna felőli homlokzat, Budapest, V. ker. Roosevel t tér 9.	1959	Feszület (Korpusz), mészkő, 400 cm, Gödöllő, temető
1962	Hallal küszködő fiú, mészkő, 140 cm, Budapest, XI. ker. Daróci út 38-42. kertjében. 1965 óta a XI. ker. Ulászló u. 78. előtt	1979	Italo Santelli vívómester síremléke, bronz, 35 x 35 cm, dombormű, Budapest, Kerepesi úti temető
1963	Fekvő nő, mészkő, 135 x 200 cm, Csongrád, Termál fürdő téli kertje	<h3>Művek másolatai svájci temetőkben</h3>	
1963	Tavas, fehérmárvány, 200 cm, Budapest, XI. ker. Kelenhegyi út 4. Gellért Gyógyfürdő körcsarnoka	1979	Krisztus töviskoszorúval, bronz plakett, ø 22 cm, Lausanne, Mointoie temető
1964	Thália, harashti mészkő, 220 cm, Martfű	1981	Anyaság, bronz, 42 cm, Wettingen, Brunnenwiese temető
1965	Ülő leány, mészkő, 200 cm, Nyírbéltek, tüdőszanatórium parkja	1983	Ballada, bronz, 88 cm, Baden, Libenfels temető
		1985	Béke, bronz, 68 cm, Baden, Libenfels temető
		1985	Csók, bronz, 50 cm, Baden, Libenfels temető

# Mihály Dabóczy

## 1905–1980

Mihály Dabóczy est né à Marosszentkirály en Transylvanie le 29 mars 1905. Son professeur de dessin, le peintre et écrivain, Károly Gulyás, homme cultivé, remarque son talent et lui donne des leçons particulières. Après le baccalauréat à Marosvásárhely, il fait son apprentissage de sculpteur sur bois dans la fabrique de meuble «Székely et Réti». Quelques oeuvres significatives de sa jeunesse nous sont parvenues: l'expressive Tête de Quasimodo (1920-21), le relief Fillette en prière (1925), tous deux en bois. Mihály Dabóczy s'établit à Budapest en 1929. Il travaille d'abord dans l'atelier d'Antal Orbán. A partir de 1930, il est l'élève de Zsigmond Kisfaludi Strobl à l'École Supérieure des Beaux-Arts, puis son assistant de 1935 à 1938. C'est en 1932, encore élève de l'Académie qu'il participe à sa première exposition. A partir de cette date, il prend part aux expositions importantes de Budapest. Dabóczy n'est pas seulement un artiste, mais aussi un vrai sportif. Il pratique l'escrime déjà en Transylvanie. Il devient sportif de compétition dans les trois armes en Hongrie à partir de 1932 et ce jusqu'à la fin des années cinquante, en participant à des compétitions importantes. En équipe, il est plusieurs fois champion de Hongrie. L'Encyclopédie des Beaux-Arts, publiée en 1935, fait, entre autres, l'éloge de sa statue: Le coureur. L'autre oeuvre frappante de cette époque est: L'athlète au repos. (Plus tard, parmi ses oeuvres au thème sportif les plus marquantes, il convient de citer: les monuments funéraires des deux maîtres d'arme: Dr. László Gerentsér et Italo Santelli.)

Au milieu des années trente, Dabóczy réalise des portraits remarquables: Fille au foulard, Lajos Monus Kovács, La Transylvaine. Ses dessins au fusain, qui nous sont parvenus, témoignent d'une connaissance sûre de l'anatomie. Une de ses plus importantes oeuvres est: Le garçon badaud, qui lui vaut le prix Káldy. En 1936, il obtient le prix de sculpture d'István

Ferenczy de l'Académie des Beaux-Arts, de même que celui de la Société Szinyei doté d'une somme d'argent. La silhouette à la beauté classique de La baigneuse obtient également un grand succès. (Il taille sa variante en calcaire, laquelle est érigée en 1958 à Nagykőrös.) L'univers de ses formes se simplifie durant la deuxième moitié des années trente, l'intériorité des oeuvres devient de plus en plus intense. Son relief, Les galériens, doté d'une puissance expressive, est depuis 1936 à l'entrée principale du Collège Reformé à Sárospatak, obtenant un succès unanime. Deux exemplaires de sa statue de Sainte Barbe sont posés à Komló et à l'Académie Militaire, «*Ludovika Akadémia*» de Budapest.

De 1938 à 1939, obtenant le prix de Rome, l'artiste séjourne dans la ville éternelle, au Collegium Hungaricum. En mai 1939, avec dix de ses oeuvres, il participe avec succès à l'exposition de la Galerie Bragaglia de Rome. Le catalogue de l'exposition fait l'éloge de la conception moderne de sa composition: La mère avec l'enfant. Un quotidien italien publie la photo de son buste: La dévotion. A la Biennale de Venise en 1940, avec sa composition: Tête d'homme et en 1942 avec sa statue: Le bon berger, il remporte de nouveau un vif succès. Le bûcheron, aux traits fortement marqués, composition de taille moyenne modelée en 1941, est remarquée à l'exposition organisée en automne 1942 au Salon National. Ses racines populaires, pleines de force, l'inspirent, elles sont perceptibles dans: Le tireur de filet et Le garçon pêcheur, modelés au début des années quarante. A l'exposition du Groupe des Amis des Arts en janvier 1943, le public peut apprécier dix-huit de ses oeuvres, outre plusieurs portraits féminins et nus de femme: Le semeur, La gerbeuse et La javaleuse. «*Il est une personnalité trempée, ayant un talent solide*» - écrit la critique à propos de l'artiste. Parmi ses œuvres en plein air, la plus réussie

est la statue du célèbre explorateur d'Asie: Sándor Kőrösi Csoma, inaugurée à Marosvásárhely en 1943. (Il modèle également un buste du globe-trotter pour la même ville.)

L'artiste est appelé plusieurs fois sous les drapeaux durant la guerre. Il est prisonnier des Russes et il en revient miraculeusement à la fin 1945. En 1947-1948 il réalise une statue de Saint Ignace de Loyola à la Maison de l'ordre des Jésuites à Kaposvár. Et, avec son collègue et ami, Dezső Győri, ensemble ils exécutent pour le même bâtiment, des compositions d'illustration. Après 1948, sa carrière d'artiste devient difficile. Il ne fait ni monument soviétique, ni statue de Staline ou de Lénine. En conséquence, durant bien des années il n'a pratiquement pas de commande officielle, à l'exception de quelques statues au thème sportif et il participe à quelques concours publics: János Hunyadi, Dózsa (héros nationaux), Ady (poète). Il fait également des portraits, notamment des membres de sa famille, ainsi que son autoportrait. A côté des compositions animalières: Charge de taureau, Combat de coqs, il exécute le buste d'hommes de lettres: Mihály Csokonai Vitéz, János Apáczai Csere, Mihály Vörösmarty. Les oeuvres précitées sont également parmi les cinquante-cinq compositions constituant l'exposition présentant l'ensemble de ses oeuvres représentatives au Musée Ernst de Budapest en 1956. Gábor Ö. Pogány écrit dans le catalogue de l'exposition: «*Dabóczy fait sentir l'effet dramatique des sculptures par leur tension intérieure. La passion qu'elles mettent en scène, est domptée par le poids des formes. Cette monumentalité de sa composition est sa participation aux traits de caractère les plus nobles de la sculpture moderne hongroise. Nous considérons ainsi son oeuvre.*».

L'état d'esprit de la société hongroise, après novembre 1956, est reflété dans plusieurs de ses compositions. Sur la petite sculpture en terre cuite, La peur, on ressent l'atmosphère des répressions. Durant cette période est né un de ses chefs-d'oeuvre, modelé en 1957 et coulé en bronze: Le petit cavalier. Pour animer les nouvelles cités d'habitation au milieu des années cinquante, il reçoit la commande de plusieurs statues de genre: Garçonnet avec poisson, Fillette avec grenouille, Mère avec l'enfant,

Garçon luttant avec le poisson. Dans le cimetière de Gödöllő se dresse son crucifix de taille imposante. Dans son oeuvre, il convient de citer le groupe des statues destinées aux bâtiments publics (qui sont des monuments historiques déjà existants et dont il doit tenir compte du style des époques précédentes): Sainte Marguerite de Hongrie, Ferenc Kölcsey (poète), Le printemps, La force, L'archéologie.

Dès sa jeunesse, l'artiste a une prédilection pour le bois qu'il sculpte avec plaisir. Il affectionne la chaleur de cette matière et la possibilité qu'elle offre de créer les formes les plus douces. Il aime les changements de couleur qui sont spécifiques au bois et qui se cachent dans ses cernes et dans ses noeuds. En extrayant la figure d'un tronc, en réalité, il donne la parole à la matière!

En 1961, 1966 et en 1975 Dabóczy fait des séjours relativement prolongés en France; de même en 1976-77 et 1978-79 en Suisse. Durant ces périodes, il séjourne également à Vienne, en Autriche. Lors de son premier séjour à Paris, il rencontre entre autres, Giacometti et rend visite à Hans Arp dans son atelier de Meudon. De retour, dès 1961, il essaie des formes et des matériaux nouveaux. Il reprend une oeuvre de jeunesse en bois, une composition de tendance cubiste: La tête tronquée (1927). Les compositions importantes dans cette nouvelle expression sont: Le couple, exécuté en bois et en bronze; Le lunatique taillé en bois de cèdre et Le deuil dont les formes sont simplifiées à l'extrême. Dans un langage moderne et épuré prennent forme des compositions sculptées en noyer: Le terrassier, la silhouette féminine de La solitude, de même que: Le baiser de la mère. Se servant des moyens cubistes, sa statue suggestive, à peine cinquante centimètre, La douleur, taillée dans la pierre, offre un effet monumental! En 1964, il donne une grande puissance expressive à son importante oeuvre: Le Christ souffrant, appelé aussi: Vendredi à la neuvième heure. En 1965, sélectionnant soigneusement sa production, il expose de nouveau ses oeuvres réunies au Musée Ernst.

Le buste en bronze d'Áron Gábor (héros de guerre d'indépendance) et le portrait de Dózsa souffrant (chef des paysans révoltés) taillé en basalte, font partie de ses portraits de personnages his-

toriques. Une de ses statuettes: Le crieur, réalisée en bronze également, dégage des émotions incroyables. Parfois le plomb l'inspire, c'est le cas pour: Le penseur et Dans la tempête. Parmi ses compositions animalières, la plus importante est La charge de tau-reau, dont il réalise plusieurs variantes.

Dans l'œuvre de Dabóczy, l'art de la médaille mérite une attention particulière. Après plusieurs médailles sportives: Ilona Elek, Endre Kabos (champions olympiques), Italo Santelli (maître d'arme), entre 1971 et 1978, il modèle une série de médailles d'oiseaux: Les cigognes, Grues en vol, Les mouettes, Les hiboux, Grand aigle, Le grand départ, Vol de colombes, Vol d'oiseau, Famille d'aigrettes, Les fous, Nid de grive, Commérage de bois, Migration des hérons. Ses médailles à thème musical sont: La trilogie des plaquettes Bartók et La pianiste ou Le Concert; celles, représentant des personnages historiques: Kristóf Lakner (maire de Sopron) Johannes Oekolampad (réformateur de Bâle). Une de ses plus belles médailles, réalisée en 1979, est L'archéologie. Nombreuses d'entre elles ont figurés dans des expositions importantes.

En 1967, Dabóczy acquiert un petit terrain à Nagymaros. Il retrouve ainsi le contact direct avec les arbres, les branches, les racines qui lui inspirent des compositions exceptionnelles comme la série de statues de Couples et de Danses. Les mythes hongrois sont évoqués par La veuve corneille et par la composition originale qu'est La tradition (« Ballade » en hongrois). Au milieu des années septante, il exprime dans ses statues des forces ou des impressions qui rendent superflue une plastique travaillée. Nous trouvons parmi ces œuvres la vision surréaliste de L'emporté par l'eau et Le samedi des sorcières en olivier. Durant sa dernière période, comme la majorité de ses sculptures réalisées en olivier, l'évocation d'une femme japonaise enceinte: Hiroshima, est d'une importance de tout premier ordre. Il en est de même avec La porteuse de fagot et La guerre ou Camps de concentration (désignée encore Camarades s'entraïdant). Il se dégage de ces statues une réelle force suggestive intense. Sa composition en olivier, Les poissons, est d'une grande

prouesse technique. Au début des années septante il reformule la composition du Petit cavalier sous le titre de Bride abattue. Une autre statuette aborde le même thème du sport équestre, c'est Le jumping ou Au-dessus de l'obstacle. Il est regrettable qu'à l'instar du Petit cavalier, aucune de ses deux compositions ne soit devenue des sculptures monumentales pour orner une place publique.

En 1979, les œuvres de l'artiste sont exposées à Bâle, en Suisse, ainsi qu'à Zofingen et à Zürich où elles emportent un franc succès. Par la suite une exposition de ses œuvres sculptées en bois est organisée à Budapest dans la salle d'Adolf Fényes. Malheureusement, il ne participe pas au vernissage: le 22 février 1980 il meurt à Budapest. Sa tombe, commune avec sa première épouse, au cimetière « Farkasréti temető », est ornée d'une de ses œuvres: La tendresse.

Homme intègre, Dabóczy est aussi un artiste authentique, partisan de la parole véritable et de l'art sincère. Durant les années trente son art révèle, outre les formes modernes, l'influence simultanée des racines populaires du peuple « sicule », « székely » de la Transylvanie et de l'orientation stylistique de l'école de Rome. A partir des années soixante, ses statuettes sont marquées par l'abstraction, quelquefois teintées de motifs surréalistes et parfois manifestant des accents cubistes. Les dernières années de sa vie, ses forces créatrices se renouvellent. La majeure partie de ses statues modernes aux effets les plus dramatiques, sont nées durant cette période. En comptant la centaine de médailles, les plaquettes, les petits reliefs, les variantes de ses sculptures, l'artiste laisse près de cinq cents sculptures. En plus de ses œuvres placées dans les lieux publics, de celles servant d'ornement d'architecture, et de quelques monuments funéraires, plus de trente de ses sculptures sont conservées à la Galerie Nationale Hongroise. Ses œuvres se trouvent également dans d'autres musées de Hongrie, dans des collections privées du pays et dans celles constituées à l'étranger. L'œuvre de sa vie est une partie importante de l'histoire des arts en Hongrie, un patrimoine précieux à conserver.



© Körmendi Galéria Budapest

Kiadja a Körmendi Galéria

H-1055 Budapest, Falk Miksa u. 7.  
Telefon: (+36-1) 269-0763

H-9400 Sopron, Templom u. 18.  
Telefon: (+36-99) 524-012  
Fax: (+36-99) 524-013

URL: [www.kormendigaleria.hu](http://www.kormendigaleria.hu)  
Mail: [info@kormendigaleria.hu](mailto:info@kormendigaleria.hu)

Előkészítés és nyomás:  
Codex Print Kft., Budapest

Felelős vezető:  
ROHM SÁNDOR